

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Північний потік – 2»: наслідки реалізації для Росії, України та країн ЄС»

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.02918

спеціальності: 291 міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії
освітньої програми: країнознавство

Іщенко Карина Віталіївна

Керівник: доцент кафедри всесвітньої історії та
міжнародних відносин, доцент, к.і.н.

_____ С.І. Андрух

Рецензент: доцент кафедри всесвітньої історії та
міжнародних відносин, доцент, к.і.н

_____ Р.Б. Шиханов

Запоріжжя
2019 рік

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії та
міжнародних відносин
Освітній рівень : магістр
спеціальності: 291 міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії
освітньої програми: країнознавство

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
всесвітньої історії та
міжнародних відносин
Маклюк О.М.

« _____ » _____ 2019 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Іщенко Карині Віталіївні

1. Тема роботи: «Північний потік – 2»: наслідки реалізації для Росії, України та країн ЄС». Керівник роботи: к.і.н., доцент Андрух С.І. Затверджено наказом ЗНУ від №655-с від 6 травня 2019 року
2. Строк подання студентом роботи: 28 грудня 2019 р.
3. Вихідні дані до роботи: Закіров М. Українське питання у контексті Мюнхенської конференції з безпеки. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. 2017. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/rezonans/2017/rez13.pdf> (дата звернення: 16.11.2019); Кулицький С. Новітні геополітичні та геоекономічні виклики і їхній імовірний вплив на перспективи розвитку української економіки. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ.2019. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4416:vitc-hiznyana-ekonomika-v-umovakh-globalnikh-vpliviv&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 16.11.2019); Постанова Верховної Ради України Про Звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства щодо неприпустимості будівництва газопроводу «Північний потік – 2» та встановлення монополії Російської Федерації на газових ринках світу. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2390-19> (дата звернення: 18.09.2019).

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): охарактеризувати сутність нового енергетичного проекту; визначити позиції країн-прихильників та країн-супротивників будівництва газопроводу «Північний потік – 2»; з'ясувати, яким чином даний проект може становити загрозу для України; проаналізувати економічні збитки внаслідок закриття української ГТС; дослідити переваги реалізації проекту «Північний потік – 2» для Російської Федерації; оцінити економічну доцільність даного проекту для країн ЄС; проаналізувати можливість посилення політичного впливу Росії в Європі за рахунок нового газового проекту.

5. Перелік графічного матеріалу: карта маршрута газопроводу «Північний потік – 2»; карта маршрутів поставок газу з Росії до Європи; карта головних газогонів постачання енергоресурсів з Росії до Європи; карта української газотранспортної системи.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Андрух С.І., доцент	11.02.19	11.02.19
Розділ 1	Андрух С.І., доцент	26.03.19	26.03.19
Розділ 2	Андрух С.І., доцент	04.09.19	04.09.19
Розділ 3	Андрух С.І., доцент	02.10.19	02.10.19
Висновки	Андрух С.І., доцент	02.11.19	02.11.19

7. Дата видачі завдання: 11 лютого 2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вивчення проблеми, опрацювання джерел та наукової літератури	Жовтень 2018 р.	<i>виконано</i>
2.	Написання вступу	Лютий 2019 р.	<i>виконано</i>
3.	Написання першого розділу	Березень 2019 р.	<i>виконано</i>
4.	Написання другого розділу	Вересень 2019 р.	<i>виконано</i>
5.	Написання третього розділу	Жовтень 2019 р.	<i>виконано</i>
6.	Написання висновків	Листопад 2019 р.	<i>виконано</i>

Студент _____ К.В. Іщенко

Керівник роботи _____ С.І. Андрух

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ С.С. Черкасов

РЕФЕРАТ

«ПІВНІЧНИЙ ПОТІК – 2»: НАСЛІДКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ РОСІЇ, УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Ключові слова: «Північний потік – 2», енергетична безпека, країни-прихильники, країни-противники, енергетична залежність, інструмент політичного впливу.

Магістерська дипломна робота написана на тему: «Північний потік – 2»: наслідки реалізації для Росії, України та країн ЄС».

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів (9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (64 найменування), додатків. Обсяг основної частини роботи складає 74 сторінки, загальний обсяг роботи – 87 сторінок.

Об'єктом дослідження є проект «Північний потік – 2» як фактор розвитку міжнародних відносин у ХХІ ст.

Предметом дослідження наслідки запуску газогону «Північний потік – 2» для Росії, України та країн ЄС.

Мета дослідження полягає в аналізі можливих наслідків реалізації проекту «Північний потік – 2» для України, Російської Федерації та європейських країн.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у всебічному аналізі та узагальненні інформації, щодо будівництва проблемного газогону «Північний потік – 2». В процесі дослідження аналізуються вірогідні наслідки запуску газопроводу для України, Росії і країн ЄС, оцінюється позиція країн-прихильників і країн-супротивників проекту. В цілому, дослідження було проведене з тією метою, аби виявити справжнє значення газогону: «Північний потік – 2» є суто комерційним проектом або інструментом політичного впливу Російської Федерації в Європі. Окрім загальних висновків щодо країн ЄС, у роботі детально

проаналізовані наслідки запуску нового газогону для України і розписан можливий сценарій плану дій, якщо Росія відмовиться використовувати українську ГТС.

У результаті дослідження було зроблено ряд висновків, серед яких основними є наступні:

«Північний потік – 2» – це новий магістральний газопровід, який з'єднає Росію та ФРН і забезпечить постачання російського газу до країн Європи в обхід України. Сам газопровід є розширенням вже існуючого газопроводу «Північного потоку – 1» і практично повторює його шлях. Новий газопровід необхідний для збільшення обсягів газу, що транспортується до Європи.

Європейські країни мають абсолютно різне ставлення до проекту «Північний потік – 2»: одні вбачають в новому російському газогоні загрозу політичній і економічній безпеці країн ЄС, а інші навпаки підтримують проект і називають його економічно вигідним як для Росії, так і для країн Європи. Серед європейських країн є ті, що чітко визначили свою позицію щодо проекту, підтримуючи його чи виступаючи проти прокладання газогону, однак є і такі, позиція яких характеризується як неоднозначна.

Підтримку проекту надають впершу чергу ФРН, Франція, Австрія, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія, Британія, Чехія та Фінляндія. Підтримка з боку цих країн обумовлена в першу чергу тим, що їхні компанії самі беруть участь у будівництві і фінансуванні проекту.

Негативно до проекту «Північний потік – 2» відносяться Україна, Польща, Словаччина, Румунія, Молдова, Данія, Італія і країни Балтії, вкрай негативно налаштовані США. Ці країни заявляють, що Газопровід «Північний потік – 2» спрямований на енергетичну залежність держав Європейського Союзу від Росії.

Довгий час активно чинила опір проекту Данія, не бажаючи надавати дозвіл Росії на прокладання труб у своїх територіальних водах. Однак все ж

таки данський парламент надав згоду на будівництво газопроводу в своїх водах восени 2019 року.

Серед усіх європейських країн будівництво газопроводу «Північний потік – 2» в першу чергу економічно не вигідне для нашої країни. Україна є країною-транзитером, українська ГТС була побудована в часи Радянського Союзу і з того часу виконувала роль прямого постачальника російського газу до Європи.

Російська Федерація намагається збільшити кількість маршрутів, якими постачається газ до європейських країн аби не бути повністю залежною від країн-транзитерів. Таким чином будівництво ще одного газогону, яким російський газ доставлятиметься до Європи, призведе якщо не до повної відмови з боку Росії використовувати українську ГТС, то точно до значного скорочення об'ємів газу, внаслідок чого робота української ГТС стане збитковою. Реалізація цих проектів загрожує Україні втратою експортної ролі. З огляду на все це українська влада називає газовий проект «політичним» і вважає, що його головною метою є ослаблення економіки України з одного боку, оскільки вона лишиться грошей, що отримувала за транзит газу, а з іншого, – надасть Росії змогу бути незалежною в питаннях транспортування газу до Європи.

Реалізація проекту «Північний потік – 2» загрожує стабільності України і є не тільки економічним, а й політичним проектом Російської Федерації. Припинення транспортування російського газу через Україну до Європи може загрожувати ескалацією конфлікту на сході країни, оскільки з 2014 року саме збереження цілісності української ГТС не давало Росії змоги розгорнути бойові дії. Саме тому Україна, усвідомлюючи усі негативні наслідки від реалізації цього проекту, намагається заручитися підтримкою європейської спільноти і США, аби не допустити запуску нового газогону. Однак Україна не має жодних прав заблокувати проект, оскільки формально він є суто комерційним, а його будівництво відповідає нормам законодавства ЄС.

Проект «Північний потік – 2» є вкрай важливим для Росії. За офіційною версією «Газпрому», цей газопровід принесе значні економічні переваги Російській Федерації, оскільки транзит газу Балтійським морем є набагато дешевшим, ніж транзит через Україну і Польщу. Однак, проаналізувавши ті обсяги коштів, що були витрачені на проект, – стає зрозумілим, що справа не в економічній вигоді, а в політичній. Новий газопровід необхідний Росії аби з одного боку послабити економіку України, позбавивши її ролі транзитера, а з іншого боку, посилити свій вплив в Європі. Для Російської Федерації газопровід «Північний потік – 2» впершу чергу є інструментом політичного впливу.

Аналізуючи значення нового газогону для європейських країн, в цілому можна зазначити, що, більшою мірою цей проект матиме негативне значення. По суті вигоду отримають лише ФРН та Австрія, тобто країни, через територію яких буде транспортуватись газ і які є забудовники. До них також належать Франція, Британія та Голландія, які вклали гроші в проект і тепер бажають отримати дивіденди за транзит газу. Для усіх інших країн, в тому числі і України, цей проект не матиме економічної вигоди і лише становитиме політичну загрозу. Яскравим прикладом тому є країни Балтії, які наразі не зацікавлені в цьому проекті і аби уникнути залежності від Росії налагоджують постачання зрідженого газу з США. В таких умовах є вкрай важливим збереження української ГТС.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Стан наукової розробки проблеми	6
1.2. Джерельна база дослідження	8
1.3. Теоретико-методологічні засади дослідження	12
РОЗДІЛ 2. «ПІВНІЧНИЙ ПОТІК – 2»: СУТЬ ПРОЕКТУ, ПОЗИЦІЇ СТОРИН	15
2.1. Характеристика нового європейського енергетичного проекту	15
2.2. Позиція країн-прихильників будівництва газогону «Північний потік – 2»	20
2.3. Позиція країн-супротивників нового проекту	32
РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ В ДІЮ НОВОГО ГАЗОПРОВОДУ ДЛЯ УКРАЇНИ, РОСІЇ І ЄС	42
3.1. «Північний потік – 2» для України – небезпека російського проекту	42
3.2. Переваги Російської Федерації від реалізації проекту «Північний потік – 2»	52
3.3. Вплив нового газопроводу на економічне і політичне життя країн ЄС	57
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	75
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи. Протягом останніх декількох років у вітчизняних і іноземних ЗМІ активно обговорюється реалізація проекту «Північний потік – 2», суть якого, – будівництво нового магістрального газопроводу з Росії до Німеччини через Балтійське море. Даний проект є спірним, оскільки може призвести до негативних економічних і політичних наслідків для країн Європи, в тому числі України і Польщі, оскільки замінить звичний собою транзит газу даними територіями. Позбавлення України її транзитної ролі призведе з одного боку до значних економічних втрат, що є цілком небажаним, враховуючи сучасний економічний стан нашої країни, а з іншого, до цілком можливої ескалації конфлікту на сході країни, оскільки, на думку багатьох експертів, саме транзитна роль української ГТС стримує агресора. Деякі європейські країни і США бачать в цьому проекті не стільки економічну доцільність, скільки можливість Російської Федерації посилити свій політичний вплив на країни ЄС, що не може не насторожувати. Саме тому, зважаючи на неоднозначність і невизначеність наслідків реалізації проекту «Північний потік – 2», дана дослідницька робота є актуальною на сьогоднішній день.

Об'єкт – проект «Північний потік – 2» як фактор розвитку міжнародних відносин у ХХІ ст.

Предмет – наслідки запуску газогону «Північний потік – 2» для Росії, України та країн ЄС.

Мета – проаналізувати можливі наслідки реалізації проекту «Північний потік – 2» для України, Росії та європейських країн.

Дослідницькі завдання:

- охарактеризувати сутність нового енергетичного проекту;
- визначити позиції країн-прихильників та країн-супротивників будівництва газопроводу «Північний потік – 2»;
- з'ясувати, яким чином даний проект може становити загрозу для України;

- проаналізувати економічні збитки внаслідок закриття української ГТС;
- дослідити переваги реалізації проекту «Північний потік – 2» для Російської Федерації;
- оцінити економічну доцільність даного проекту для країн ЄС;
- проаналізувати можливість посилення політичного впливу Росії в Європі за рахунок нового газового проекту.

Хронологічні рамки охоплюють період з 2015 по 2019 рр., де нижня межа визначається 2015 роком, коли російська компанія «Газпром» заявила про укладання угоди з європейськими компаніями щодо будівництва газопроводу «Північний потік – 2», а верхня межа визначається 2019 роком, офіційною датою завершення будівництва газопроводу.

Географічні межі: Росія, Україна, країни ЄС.

Практичне значення дипломної роботи: дослідження має як теоретичний, так і прикладний характер. Теоретична значимість дослідження полягає в тому, що завдяки глибокому аналізу розкриваються реальні наслідки реалізації проекту «Північний потік – 2» для країн європейського континенту. У роботі зазначаються можливі загрози і виклики для країн ЄС, що пов'язані із запуском нового газопроводу.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її можна використовувати у науковій та педагогічній діяльності для підготовки до лекцій, семінарів, індивідуальних, курсових робіт. Матеріал може бути використаний при подальшому вивченні та дослідженні особливостей зовнішньої політики Російської Федерації в енергетичній сфері. Окрім цього, дана робота може бути корисною для тих, хто вивчає політологію, всесвітню історію, міжнародні відносини та світову політику. Основні положення та результати роботи можуть бути залучені при розробці та викладанні курсів: «Політологія», «Міжнародні відносини та світова політика», а також «Геополітичні та гео економічні інтереси країн світу».

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у всебічному аналізі та узагальненні інформації, щодо будівництва проблемного газогону «Північний потік – 2». В процесі дослідження аналізуються вірогідні наслідки запуску газопроводу для України, Росії і країн ЄС, оцінюється позиція країн-прихильників і країн-противників проекту. В цілому, дослідження було проведене з тією метою, аби виявити справжнє значення газогону: «Північний потік – 2» є суто комерційним проектом або інструментом політичного впливу Російської Федерації в Європі. Окрім загальних висновків щодо країн ЄС, у роботі детально проаналізовані наслідки запуску нового газогону для України і розписан можливий сценарій плану дій, якщо Росія відмовиться використовувати українську ГТС.

Структура роботи: Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів (9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (64 найменування), додатків. Обсяг основної частини роботи складає 74 сторінки, загальний обсяг роботи – 87 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми

Проблема енергетичної безпеки, економічної і політичної незалежності країн Європи від інших суб'єктів міжнародних відносин ставала об'єктом дослідження науковців різних країн світу. Оскільки в даній дипломній роботі досліджується такий аспект проблеми як наслідки реалізації масштабного газового проекту для європейських країн, звернемо увагу на стан наукової розробки даного питання. За тематичною ознакою поділимо проведені дослідження на декілька груп.

Перша група досліджень представлена роботами, в яких аналізується сутність самого проекту «Північний потік – 2», надається його детальна характеристика, пояснюється, чим новий газопровід відрізнятиметься від аналогічного йому газогону «Північний потік – 1». Теоретико-методологічну цінність представляють роботи О. Супрун [47] і А. Старіковс [21], а також документи офіційного сайту компанії «Газпром», де міститься детальна інформація щодо нового газового проекту. До першої групи також належать роботи, в яких аналізуються позиції країн-прихильників та країн-супротивників нового газогону. Позиція Швеція аналізуються у роботах таких іноземних дослідників як В. Рундстром [62], К. Ліффі і Д. Феррейра [55], М. Хагстрьома [51]. Ф. Сімон [56] розглядав еволюцію позиції Данії стосовно нового газогону. Комплексні дослідження стосовно даної проблематики розробили такі українські вчені, як А. Гуркова [23] і В. Єреміца [26]. Позиція Литви аналізується в роботах литовського аналітика Е. Ринкевича [43] та Т. Осадчого [38], який у своїх статтях описує позицію такої країни, як Естонія, позиція Італії на певному етапі розглядається у роботах С. Яцко [52].

На особливу увагу заслуговують роботи експертів Українського інституту майбутнього І. Куса та А. Прокіпа [32], а також відомого за кордоном експерта

Ніцовича, фахівця київського аналітичного центру DiXi Group [36]. На особливу увагу заслуговує робота Д. Артура, який висвітлює проблему комплексно, аналізуючи наслідки запуску газопроводу «Північний потік – 2» для країн Європи [53].

В другу групу робіт входять роботи, присвячені аналізу наслідків реалізації проекту «Північний потік – 2» для країн ЄС, розглядаються можливі загрози і виклики. До російських дослідників, які займаються аналізом наслідків запуску газогону належать О. Танасійчук [48], І. Заславський [28]. Робота останнього, під назвою «Газовые игры Кремля в Европе: Что они значат для руководства государств и корпораций» представляє собою аналітичну доповідь стосовно реальних загроз газового проекту для країн ЄС. С. Голланд і Т. Гарднер розглядають позицію американської влади щодо газопроводу [61].

До третьої групи належать роботи, що стосуються українського питання. До них відносяться статті, в яких розглядається позиція України стосовно газопроводу «Північний потік – 2», а також аналізуються наслідки запуску нового газогону. Стан і перспективи роботи української ГТС проаналізовані в статтях В. Обуха [37] і А. Гуркова [24].

Проблеми енергетичної безпеки України аналізуються у роботах експертів Центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ, до яких належать М. Закіров [27] і С. Кудицький [31]. Негативні наслідки для України від реалізації проекту «Північний потік – 2» описані експертом Українського інституту майбутнього – Н. Кацер-Бучковською [30], можливі сценарії українського транзиту газу після запуску нового газогону проаналізовані у роботах А. Прокіпа, експерта Українського інституту майбутнього [40, 41]. Окрім робіт А. Прокіпа, слід виділити також аналітичні статті М. Гончара, І. Стукаленко, – експертів Центру глобалістики «Стратегія XXI» [22]. Вагомий

внесок у розробку проблеми внесли роботи І. Надеїна [33], який розглядає перспективи України в умовах припинення транзиту російського газу.

1.2. Джерельна база дослідження

Дослідження наслідків реалізації газопроводу «Північний потік – 2» для України, Росії і країн ЄС передбачало звернення до широкого комплексу письмових джерел, які відповідно до класифікаційної схеми С. Макарчука можна поділити на види: 1) законодавчі акти; 2) діловодна документація; 3) актові джерела; 4) статистика.

Серед **законодавчих актів** до аналізу в дослідженні були залучені, наприклад, текст Газової директиви 2019 року [11], постанова Верховної Ради України Про Звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства щодо неприпустимості будівництва газопроводу «Північний потік – 2» та встановлення монополії Російської Федерації на газових ринках світу [5], Закон США щодо санкції проти Росії, Ірану і КНДР під назвою «Протидія противникам Америки через закон про санкції» [10], Законодавчий Акт Європейського Союзу щодо тіснішої співпраці та посилення солідарності для забезпечення безпеки газопостачання [8].

Задля усвідомлення ролі цих джерел в аналізі даної проблематики слід розглянути зазначені джерела детальніше.

Газові директиви ЄС за 2009 р і оновлена за 2019 р. є основними документами в сфері регулювання транспортування газу в Європі. Змінена газова директива застосовуватиметься до всіх газопроводів, які розташовані на території ЄС, включаючи трубопроводи, що починаються за межами союзу. У директиві йдеться в першу чергу про прозорість цін і доступ інших компаній до газових труб. Зміни були внесені внаслідок того, що положення газової директиви 2009 року не поширювалися на ділянки газопроводів з третіх країн в територіальних водах країн-членів Євросоюзу, а відсутність регулювання Євросоюзом морських ділянок газопроводів з третіх країн завдавало шкоди європейському енергетичному ринку і загрожувало безпеці поставок.

В постанові Верховної Ради України Про Звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства щодо неприпустимості будівництва газопроводу «Північний потік – 2» та встановлення монополії Російської Федерації на газових ринках світу український уряд наголошує на загрозах, які нестиме запуск газогону «Північний потік – 2» як для України, так і для всіх інших європейських країн, зазначається, що газовий проект зумовлений намаганням утвердити абсолютну монополію Російської Федерації на газовому ринку Європи. Цією постановою українська влада попереджає, що у разі запуску нового російського газогону через Балтійське море «Газпром» отримає контроль над обсягом і ціною газового ринку Європи, а також можливість взагалі відмовити в постачанні газу державам Центральної Європи. Постанова українського уряду наголошує, що виконання проекту «Північний потік – 2» може вийти далеко за межі комерції або внутрішніх справ держав-членів ЄС і спричинити енергетичну кризу, економічну та політичну дестабілізацію всієї Європи і всього світу.

Закон США щодо санкції проти Росії, Ірану і КНДР під назвою «Протидія противникам Америки через закон про санкції» цікавий для нас в рамках дослідження проблеми реалізації проекту «Північний потік – 2», оскільки у законі зазначається, що санкції будуть введені проти осіб і компаній, які продають, орендують або надають Росії товари, послуги, технології або інформацію, а також підтримку для будівництва експортних трубопроводів, якщо такі контракти мають ринкову вартість від \$ 1 млн. По суті, за розрахунками Білого дому, саме цей закон повинен був налякати європейські компанії, що беруть участь у будівництві газогону.

Законодавчий Акт Європейського Союзу щодо тіснішої співпраці та посилення солідарності для забезпечення безпеки газопостачання представляє собою документ, мета якого – посилити енергетичну безпеку Європейського Союзу, зменшити його залежність від інших постачальників газу і дати змогу ЄС швидше та ефективніше боротися з будь-якими енергетичними кризами.

Вагомими для вивчення позицій країн щодо нового газогону є заяви лідерів європейських країн та США, вони представляють собою **діловодні документи**. В даній групі джерел увагу привертають доповіді і заяви польського Управління конкуренції та захисту прав споживачів [15], доповідь Європейської комісії стосовно змін до газової директиви [9].

У Доповіді Управління конкуренції та захисту прав споживачів (Польща) стосовно проекту «Північний потік – 2» міститься інформація щодо загроз, що становитиме для польських газових компаній будівництво російського газогону і обґрунтовується позиція представників польського бізнесу.

Доповідь Європейської комісії стосовно змін до газової директиви представлена у формі запитань та відповідей, у документі Європейської комісії зазначаються причини внесення змін до директиви, надається інформація щодо недосконалості Газової директиви 2009 року та необхідності її покращення.

Особливу увагу привертає офіційна публікація *виступів* провідних політичних лідерів Європейської спільноти та США. До цієї групи належать Заява міністра закордонних справ Зігмара Габріеля та канцлера Австрії Крістіана Керна щодо санкцій по відношенню до Росії з боку Сенату США [7], Заява президента США Дональда Дж. Трампа та прем'єр-міністра Словацької Республіки Пітера Пеллегріні стосовно небезпеки проекту «Північний потік – 2» для європейських країн [12].

Так, на особливу увагу заслуговує Заява міністра закордонних справ Зігмара Габріеля та канцлера Австрії Крістіана Керна щодо санкцій Росії Сенатом США розміщена на офіційному сайті МЗС ФРН. У спільній заяві німецькі лідери висловлюють незадоволення німецького уряду введенням Америкою санкцій щодо європейських компаній, які беруть участь у будівництві нового газопроводу і, як заявили міністр МЗС і канцлер, - «у розширенні європейського енергопостачання». Ця заява наочно демонструє позицію німецької влади щодо нового газового проекту Російської Федерації і показує, наскільки ФРН зацікавлена у новому газогоні. У документі також зазначається, що «енергопостачання Європи – це справа Європи, а не

Сполучених Штатів Америки!» і міститься звернення до президента США змінити своє рішення і не політизувати економічні проекти.

Окреме значення для аналізу проблеми має спільна заява президента США Дональда Дж. Трампа та прем'єр-міністра Словацької Республіки Пітера Пеллегріні стосовно небезпеки проекту «Північний потік – 2» для європейських країн. У своїй заяві лідери зазначили, що енергетична безпека є основою національної безпеки, а тому вони наголошують на необхідності протидіяти використанню енергетичних проектів як геополітичної зброї, включаючи, до таких лідери в першу чергу відносять і газогін «Північний потік – 2».

Наступну групу джерел представляє **публіцистика** як джерела з актуальних питань суспільного та державного життя, що вміщують і пропагують різноманітні політичні ідеї, оцінки, прогнози та пропозиції. Розраховані на керівників держави, спеціалістів управління та представників правлячої еліти, політичні твори відрізняються глибокою, науковою аргументацією. Доречно згадати в цьому відношенні дослідження Центру глобалістики «Стратегія ХХІ ст.» за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні [1]. Їхні експерти розробили Аналітичну записку під назвою «Посилення енергетичної безпеки України та ЄС – спільна відповідальність». Дана аналітична записка представляє собою комплексний аналіз наслідків реалізації проекту «Північний потік – 2» і розробку плану дій в умовах припинення транзиту російського газу. Окремо в роботі надаються рекомендації щодо покращення взаємодії України та ЄС у газовому секторі.

В дипломній роботі автор звертався до такого різновиду публічно-правових **актових джерел** як міжнародні договори, в яких закріплені основні положення щодо взаємодії держав в певній сфері. В рамках нашої дослідницької роботи до таких джерел належить Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права [4], яка є вкрай важливим документом для дослідження проблеми будівництва газопроводу «Північний потік – 2», оскільки представляє собою законодавчу базу, до якої апелювала Росія і країни-прихильники будівництва газогону, намагаючись отримати дозвіл чи пояснити

причини неможливості заперечувати Росії прокладати газогін у своїх водах. Саме положення цією Конвенції вплинули на рішення Данії все ж таки надати дозвіл на прокладання труб у своїй прибережній зоні.

Окремими джерелами є **статистичні матеріали**. В межах нашого дослідницького проекту таким джерелом є щорічний звіт австрійської газової компанії OMV, яка бере участь у будівництві нового газогону через Балтійське море [13]. В ньому зазначається, наскільки зацікавлена австрійська компанія співпрацювати з «Газпромом», чому вона вирішили залучитись до проекту і який обсяг коштів вже вклала у будівництво газогону. Цей звіт надає можливість реально уявити, які обсяги коштів вкладають іноземні компанії у будівництво газопроводу і зробити відповідний висновок щодо вигоди для деяких європейських країн від проекту «Північний потік – 2».

Для кращого аналізу наслідків реалізації проекту «Північний потік – 2» для України, Росії і країн ЄС варто було звернутись до **відеоматеріалів**, які складають окрему групу джерел. Під час роботи були проаналізовані записи промови президента Румунії щодо «Північного потоку – 2», де він обґрунтовує своє ставлення до газогону, пояснює, чим загрожує новий газопровід і які наслідки в цілому матимуть європейські країни від реалізації цього проекту [6], а також було опрацьовано відеоджерело під назвою «Главный провал Путина – какую цену придется заплатить России за «Северный поток – 2», в якому міститься детальна інформація щодо наслідків реалізації газового проекту виключно для самої Російської Федерації, розглядаються негативні наслідки для Росії і доводиться економічна необґрунтованість проекту [2].

1.3. Теоретико-методологічні засади дослідження

Складність проблематики даного дипломного проекту зумовили методологію дослідження, що базується на загальнонаукових **принципах пізнання**:

Принцип об'єктивності, який передбачає обов'язковий розгляд історичної реальності в цілому, не залежно від бажань, уподобань, установок

суб'єкта, розгляд явища в його різноманітності і суперечливості. Реалізація даного принципу пізнання можлива через комплексний аналіз широкого кола джерел і літератури, співставлення яких сприяло здійсненню автором всебічного розгляду проблеми будівництва газопроводу «Північний потік – 2» і формулювання висновків щодо реальних наслідків реалізації даного проекту.

Важливою складовою теоретико-методологічної бази дослідження є *принцип історизму*, який вимагає вивчення будь-якого історичного явища з точки зору того, коли, де, внаслідок яких причин це явище виникло, яким воно було спочатку і яким чином трансформувалося у зв'язку із зміною загальної обстановки і внутрішнього змісту, як змінювалась його роль, які оцінки йому давалися на певному етапі його розвитку. Проводячи дослідження з урахуванням даного принципу пізнання, автор простежив еволюцію позицій деяких європейських країн стосовно нового газового проекту.

Керуючись *принципом багатofакторності*, який виходить з необхідності врахування всього комплексу факторів, що впливали на ставлення європейських країн до російського газогону «Північний потік – 2», автор отримав комплексне бачення позицій обох сторін: як країн-прихильників, так і країн-противників нового газогону.

Зазначені принципи реалізувалися в роботі через застосування загальнонаукових **методів дослідження**. Серед методів, на які спирався автор при написанні свого дослідження, були такі методи як історичний, методи сходження від абстрактного до конкретного та від конкретного до абстрактного з використанням загальних прийомів аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, індукції та дедукції.

За допомогою *історичного методу* автор розглянув негативні наслідки збільшення кількості російських газогонів в Європі, що у різні часи призводило до зловживання з боку Росії своїми повноваженнями, перетворюючи газогони на інструменти політичного тиску.

Серед традиційних спеціально-історичних методів у дослідженні використовувались історико-порівняльний, історико-генетичний, історико-системний, проблемно-хронологічний методи.

Основним інструментом отримання нових знань при написанні дослідження був *історико-порівняльний метод*, який полягає у співставленні історичних об'єктів у просторі і часі та у виявленні подібності і відмінності між ними. Об'єктами порівняння в дипломній роботі стали газопроводи «Північний потік – 1» і «Північний потік – 2».

Історико-генетичний метод, сутність якого полягає в послідовному розкритті властивостей, функцій і змін досліджуваної реальності в процесі її історичного розвитку від зародження до загибелі або сучасного стану, став одним з основних методів при написанні дипломного дослідження. За допомогою даного методу автор зміг прослідкувати динаміку змін позицій деяких європейських кран стосовно проекту «Північний потік – 2».

Застосування *проблемно-хронологічного методу*, що передбачає поділ достатньо широкої теми на декілька відносно вузьких проблем, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності, сприяло проведенню більш ґрунтовного дослідження, оскільки окремий аналіз українського питання в контексті даної проблеми дав змогу якісно оцінити ризики і загрози газового проекту саме для України.

Підсумовуючи, слід зазначати, що опрацювання широкої джерельної бази, ознайомлення з українською та зарубіжною історіографічною спадщиною, застосування методів наукового дослідження дозволили автору з достатньою мірою об'єктивності дослідити наслідки реалізації «Північного потоку – 2» для України, Росії і країн ЄС.

РОЗДІЛ 2.

«ПІВНІЧНИЙ ПОТІК – 2»: СУТЬ ПРОЕКТУ, ПОЗИЦІЇ СТОРІН

2.1. Характеристика нового європейського енергетичного проекту

«Північний потік – 2» – це новий магістральний газопровід протяжністю у 1224 км із загальною потужністю у 55 млрд. куб м газу на рік, який прокладають з Росії (м. Усть-Луг) до Німеччини (м. Грайсфсвальд) через Балтійське море в обхід України [44]. Сам газопровід є розширенням вже існуючого газопроводу «Північного потоку – 1» і практично повторює його шлях. Такі країни, як ФРН та Фінляндія ще у 2018 році видали дозволи на прокладання газових труб у своїх водах. Проект «Північний потік – 2» відрізняється від «Північного потоку – 1» по-перше, місцем виходу, оскільки перший газопровід бере свій початок у м. Выборг, а другий, – у м. Усть-Луг, а по-друге, складом компаній, які вкладають гроші у його будівництво [45].

На перших етапах будівництва проекту планувалося, щоб головним акціонером і інвестором була саме російська компанія «Газпром», якій повинно було належати 51% акцій, тобто навіть більше половини. Усім іншим компаніям країн ЄС пропонувалося по 10% на кожну. Так, по 10% акцій належало німецьким компаніям «E.ON» (найбільша енергетична компанія ФРН за розміром прибутків та активів, їй належить 15,5% газопроводу «Північний потік – 1») та компанії «Wintershall» (впливової німецької компанії по видобутку газу та нафти, що володіє 15,5% акцій газопроводу «Північний потік – 1»), голландсько-британській компанії «Shell» та австрійській «OMV». Планувалось, що 9% акцій належатиме французькій компанії ENGIE, до речі саме стільки належало їй в проекті «Північний потік – 1», де частка Росії складала також 51% [45].

Однак ідея створення спільного європейсько-російського проекту подобалася не усім країнам, своє незадоволення висловила Польща. Так, Управління з конкуренції та захисту прав споживачів UOKiK (Польща)

висловилося проти зосередження усього процесу будівництва та усіх прав на газопровід «Північний потік – 2» у руках шести фірм, які створили б спільне підприємство, відповідальне за будівництво та експлуатацію даного газопроводу [15].

Польща заявила про це після проведення дослідження європейського енергетичного ринку та перевірки 6 вищезазначених компаній. Так, УОКІК встановило, що зосередження реалізації проекту в руках даних 6 компаній може призвести до обмеження конкуренції на європейському енергетичному ринку. На думку польського відомства, Газпром на даний момент і так займає домінуюче становище щодо передачі газу до Польщі, а тому даний проект є досить небезпечним для неї [15].

Тому, на початку 2017 року було вирішено, що дані 6 компаній будуть вважатися не співвласниками газопроводу, а фінансовими інвесторами проекту «Nord Stream 2 AG».

Варто також згадати, як за скаргою Польщі європейський суд обмежив право «Газпрому» монополюно прокачувати газ по німецькому газопроводу OPAL. Обсяги, які були зняті з цього газопроводу, пішли, до речі, по старому потужному і гнучкому маршруту через Україну. Аналогічна судова колізія чекає і газопровід EUGAL, який розрахований на прийом газу з «Північного потоку – 2».

Газопровід «Північний потік – 2» збільшить у два рази обсяги газу, що постачається з Росії до країн ЄС. Так само, як і Турецький потік, даний газопровід йде в обхід України, тому виникає реальна загроза зниження попиту на українську ГТС, а отже Україна може лишитися ролі транзитера газу до країн Європи, що негативно може вплинути як на економічну, так і на безпекову ситуацію в нашій країні. Разом з тим Росія не виключає можливості будівництва «Північного потоку – 3», про це заявив Дмитро Медведєв в одному зі своїх інтерв'ю [57].

На сьогодні практично усі країни Європи погодились на російський проект щодо будівництва газопроводу «Північний потік – 2», окрім Польщі,

України, Словаччини, країн Балтії та США. Власне за словами американської влади даний проект загрожує енергетичній безпеці усієї Європи, яка може потрапити у залежність від одного газового постачальника, тобто Росії. Саме тому США так активно підтримують Україну в її виступах проти даного проекту, погрожуючи санкціями компаніям, що беруть участь у будівництві газопроводу «Північний потік – 2». У законі США «Про протидію суперникам Америки шляхом санкцій» надається детальний опис заходів, направлених на покарання тих іноземних компаній, чия діяльність становить загрозу для економічної безпеки інших країн [10].

Проект «Північний потік – 2» більш за все підтримують Німеччина, Австрія та Нідерланди, які вкладають значні кошти у його будівництво і є наряду з Росією акціонерами даного проекту. Однак, значну підтримку даному проекту висловлюють не лише вище зазначені країни, але й ті, що мають з ними тісні зовнішньополітичні стосунки і відповідно однаковий вектор зовнішньої політики.

Після того, як з'явилась угода щодо проекту «Північний потік – 2», у політичній еліті Європейського Союзу виникло безліч питань стосовно правового регулювання даного газопроводу. Представники Європейського Союзу виступили за застосування норм Третього енергетичного пакета, що включає цілий ряд законів, що стосуються внутрішнього ринку газу та електроенергії у Європейському Союзі [50]. Однак не всі представники ЄС вважали, що необхідним є застосування енергетичного пакету по відношенню до цього проекту. Так, ще у березні 2017 року мережевий регулятор ФРН заявив, що майбутній газопровід буде міжнародним, а не суто європейським, тому не доцільно застосовувати до нього норми виключно ЄС [59]. Проте більшість все ж таки звертала увагу Росії на норми ЄС стосовно будівництва газотранспортних систем. Даний пакет створений з метою зробити енергетичні ринки ЄС більш відкритими. Якщо розглядати прийняття Третього енергетичного пакета окремо лише до проекту «Північний потік – 2», то суть його полягає в тому, щоб той, хто буде даний газопровід, не був його

одноосібним власником. Так, офіційно, управляє проектом не Газпром, а компанія під назвою «Nord Stream – 2 AG», яка хоч і заснована Газпромом, проте у складі акціонерів має 2 німецькі, голландську і французьку компанії. В оновленій Газовій директиві ЄС також зазначається, що за умов будівництва будь-якого газопроводу необхідно забезпечити прозорість роботи газотранспортних мереж, доступ третіх компаній до управління ними і дотримання недискримінаційних тарифів при транспортуванні газу [18].

Так, у цьому проекті містяться норми, які надають право Росії завершити свій проект без проблем. За п'ять днів до цього, 8 лютого Франція і Німеччина досягли згоди стосовно Росії і її газопроводу: однією зі змін стало те, що відтепер Росію не змушують передавати управління будівництвом газопроводу іншій компанії та цілком допускають той факт, що Газпром може бути єдиним постачальником газу. Окрім цього, зміни стосуються і тих країн, що виступають проти будівництва «Північного потоку – 2». Країни ЄС дійшли згоди стосовно позиції Данії, оскільки ця країна виступала проти будівництва потоку. Відтепер Данія не може накласти вето стосовно прокладання труб газопроводу через свої води, Газпрому більше не потрібно чекати дозволу від Данії, щоб завершити роботу [18]. А право дозволяти чи забороняти будівництво цього газопроводу передали ФРН, оскільки газопровід закінчується саме на її території і до того ж Німеччина найбільше у порівнянні з іншими країнами виступає з підтримкою проекту. Разом, Франція і Німеччина ліквідували перешкоди щодо будівництва газопроводу в обхід України [16].

Міністр енергетики Румунії Антон Антон пропонував поширити норми ЄС на морські газопроводи. Планувалось зробити так, аби Росія не змогла одноосібно користуватися газопроводом «Північний потік – 2», тобто інші країни і компанії також повинні були отримати дозвіл транспортувати газ цим газопроводом [19]. Також передбачалось створення прозорої системи

визначення тарифів за користування газопроводом. На цю пропозицію румунського міністра енергетики позитивно відреагував голова Нафтогазу Андрій Коболев, заявивши наступне: «Якщо таке рішення буде прийнято, тоді стосовно «Північного потоку-2» діятимуть вимоги про анбандлінг (розділення компанії), вільний доступ до пропускної спроможності, прозоре тарифоутворення. А це суперечить планам Росії, яка задумувала цей проект в якості інструменту політичного впливу та шантажу». В цілому, така пропозиція повністю відповідає нормам і вимогам Третього енергетичного пакету, оскільки головна його ціль, - відділити компанію-постачальника газу від компаній, які його видобувають [19].

Однак ті країни, що очолювали ЄС до Румунії, тобто Болгарія і Австрія, не підтримали ініціативу Румунії, оскільки активно виступають за будівництво газопроводу «Північний потік – 2» в обхід території України [18].

Позиція Європейської комісії стосовно України і «Північного потоку – 2» наступна: комісія виступає за продовження будівництва потоку водночас зі збереженням транзитної ролі України, однак акцентує увагу на необхідності якнайшвидшої модернізації ГТС України [14].

Отже, «Північний потік – 2» – це новий магістральний газопровід, який з'єднуватиме Росію і ФРН і забезпечить постачання російського газу до країн Європи в обхід України. Сам газопровід є розширенням вже існуючого газопроводу «Північного потоку – 1» і практично повторює його шлях, необхідний він для того, аби збільшити обсяги газу, що транспортуються до Європи.

Проект «Північний потік – 2» відрізняється від «Північного потоку – 1» по-перше, місцем виходу, оскільки перший газопровід бере свій початок у м. Виборг, а другий, – у м. Усть-Луг, а по-друге, складом компаній, які вкладають гроші у його будівництво. Головним акціонером і інвестором проекту є російська компанія «Газпром», якій належить 51% акцій, іншими акціонерами є німецькі компанії, голландсько-британська, австрійська та французька [29].

Одні країни вважають новий газопровід суто економічним проектом, а інші вбачають в ньому можливість для політичних маніпуляцій з боку Росії.

Внаслідок цього газогін «Північний потік – 2» є вкрай суперечливим проектом, європейські країни поділились на тих, хто підтримує проект, і на тих, хто виступає проти. Найбільшу загрозу газопровід представляє для України і Польщі, оскільки саме ці країни є головними транзитерами російського газу до європейських країн. Неоднозначність цього проекту змушує різних експертів і аналітиків вдаватись до детального аналізу можливих наслідків будівництва цього газогону для європейських країн, а щоб оцінити здобутки і втрати від проекту, слід детально проаналізувати позицію країн-супротивників і країн-прихильників нового газогону.

2.2. Позиція країн-прихильників будівництва газогону «Північний потік – 2»

У ЗМІ дуже часто публікуються матеріали стосовно того, що проект «Північний потік – 2» є вигідним виключно Російській Федерації. Зрозуміло, що Росія отримає найбільшу користь від реалізації цього проекту, але не можна виключати і той факт, що подібного роду газопровід надасть значні економічні переваги тим європейським країнам, через територію яких цей газопровід буде прокладений і в першу чергу, це Німеччина.

З огляду на вищесказане, стає зрозумілим, що першою європейською країною, яка зацікавлена в будівництві газопроводу «Північний потік – 2», є ФРН. На це вплинуло декілька факторів. По-перше, ФРН є першою серед європейських країн за об'ємами спожитого російського газу, так у 2017 році Німеччина спожила трохи більше 90 млрд. куб. м. газу, з них 53,44 млрд. куб. м. було куплено у Росії. Німецькі компанії також продають російський газ іншим європейським країнам. Не є таємницею і той факт, що економічні інтереси завжди тісно переплітаються з політичними. Якщо газопровід «Північний потік – 2» все ж таки буде запущений, то автоматично об'єми газу, які постачаються з Росії до ФРН, будуть збільшені вдвічі, а отже і сама

Німеччина отримає змогу збільшити обсяги газу, що постачаються з ФРН до інших країн ЄС. У планах Німеччини є зосередження газових трубопроводів на півночі і заході ЄС, а також створення разом з Австрією найбільш потужного газового хабу в Європі [21].

По-друге, внаслідок особливостей географічного розташування Росії і Німеччини, найкоротшим газопроводом, що поєднує газові родовища з пунктом постачання, може бути лише той, що прокладений уздовж Балтійського моря. Таким родовищем є, наприклад, Южнорусское та ще декілька, що розташовані поряд. З них добувають газ, що експортують до Німеччини і країн ЄС. Є декілька власників у родовищ: так, 40% належить компанії Газпром, 35% німецькій компанії Wintershall та 25% австрійській компанії OMV [29].

У майбутньому Німеччина планує ще збільшити обсяги газу, який постачатиме з Росії. Справа в тому, що ФРН поступово переходить на відновлювані джерела енергії і, керуючись, принципами екологічної політики, планує відмовитись від атомної енергетики до 2023 року і максимально скоротити споживання вугілля, що є однією з головних причин парникового ефекту. А газ вважається найчистішим природним ресурсом, який буде використовуватися паралельно з відновлюваними джерелами енергії, оскільки поки що у Німеччини немає змоги повністю перейти на відновлювані джерела [20].

Економічні і політичні вигоди від нового газопроводу для Німеччини настільки вагомі, що ФРН цілком і повністю підтримує російський газовий проект. Однак внаслідок протизаконних дій Російської Федерації, таких як анексія Криму та війна на сході України, будівництво газопроводу стало під загрозу. Факт порушення Російською Федерацією норм міжнародного права ускладнили перемовини між Росією і ФРН, однак навіть такі дії Росії не перешкодили узгодженню у 2017 році плану будівництва газопроводу «Північний потік – 2»

Ангела Меркель виступила з підтримкою проекту «Північний потік – 2» і така позиція в першу чергу обумовлена складною ситуацією у внутрішній політиці ФРН [21]. За результатами останніх парламентських виборів партія ХДС/ХСС втратила значний відсоток своїх виборців, Ангелі Меркель не вдалося досягти згоди з Вільними демократами і партією Зелених, вона змушена була піти на союз з СДП, які активно виступають за російський газовий проект. Так, Герхард Шрьодер, экс-канцлер Німеччини, голова СДП у минулому на сьогоднішній день є главою комітету акціонерів Nord Stream. Єдиною партією, яка виступає проти нових газових труб, є партія «Зелених», оскільки вони проводять політику захисту навколишнього середовища і вбачають в цьому проекті екологічні загрози. А з огляду на те, що ця партія не є політичною силою №1 в Німеччині, то, відповідно, і не має сильного впливу на будівництво російського газового проекту [21].

СДП є не єдиною партією, яка виступає з підтримкою проекту. Так, консерватори партії канцлера також вважають газовий проект Росії вкрай економічно вигідним для країн Європи і не вважають, що «Північний потік – 2» може стати інструментом політичного впливу Росії в Європі. Такої думки дотримуються і політики партії ХСС з Баварії. Саме тому канцлер не може не брати до уваги позицію інших політиків бундестагу. За підтримку «Північного потоку – 2» і покращення відносин з Росією виступає також «Альтернатива для Німеччини». Тому, незважаючи на власну позицію Ангели Меркель, хоча й важко напевно констатувати, якої позиції дотримується сам канцлер, зважаючи на підтримку більшості політиків газового проекту, риторика Меркель однозначна, вона виступає за «Північний потік – 2» [16].

Австрія – це друга країна, політики якої виступають з підтримкою нового газового проекту Російської Федерації. Інтереси Австрії і ФРН в рамках газового проекту співпадають, оскільки обидві країни задіяні в будівництві Центрально-європейського газового хабу, розташованого в Австрії. Компанії, які вклали гроші в цей проект, в першу чергу зацікавлені в збільшенні постачання газу з Росії до Німеччини і Австрії. Росію і Австрію пов'язують

досить міцні економічні стосунки, австрійська компанія OMV володіє певним відсотком акцій родовища Южнорусское, а також Уренгойського родовища.

Внутрішньополітичні зміни, а саме результати виборів у 2017 році, посприяли ще більшому зближенню Австрії з Росією. За результатами парламентських виборів 2017 року в Австрії був сформований право-радикальний коаліційний уряд внаслідок об'єднання консервативної Народної партії Австрії з право-радикальною Партією свободи. Лідер Австрії, канцлер Себастьян Курц разом з урядом виступає з активною підтримкою російського газового проекту «Північний потік – 2» [54].

У лютому 2018 після переговорів з президентом Російської Федерації Курц заявив, що він і Австрія в цілому повністю підтримують новий газовий проект Росії [54]. Соціал-демократи Австрії виступають проти проекту «Північного потоку – 2», але, зважаючи на те, що вони не мають більшості у парламенті, їхні голоси особливо не можуть вплинути на прийняття політичних рішень урядом. Після утворення нової коаліції австрійсько-російські зв'язки лише зміцніли. Австрійська Партія свободи, очолювана Хансом-Крістіаном Штрахе, вважається головним союзником Російської Федерації у Європейському Союзі. Штрахе активно виступав проти санкцій по відношенню до Росії і до того ж відмовився визнавати факт анексії Криму Росією. Окрім того ці дві країни мають тісні політичні зв'язки: Партія свободи підписала угоду про співробітництво з партією «Єдина Росія» і продовжують надалі активну співпрацю [54].

З огляду на все це стає зрозумілим, що саме Німеччина і Австрія в першу чергу виступають на підтримку російського проекту «Північний потік – 2», оскільки цей проект передбачає цілий ряд політичних і економічних преференцій для усіх сторін. Так, коли у 2017 році Сполучені Штати заявили про намір блокувати газовий проект «Північний потік 2», канцлер Німеччини Ангела Меркель разом з австрійським канцлером Крістіаном Керном та міністром закордонних справ ФРН Зігмаром Габріелем виразили стурбованість

з цього приводу. Після зустрічі вищезазначені європейські лідери заявили, що «Постачання енергоносіїв у Європі – це справа самої Європи, а не США» [7].

За перші шість місяців 2019 року австрійська компанія OMV вклала €88 млн у проект газопроводу «Північний потік – 2», в цілому загальний обсяг коштів, вкладених Австрією в цей проект, складає €688 млн. Такі цифри фіксуються в кварталному звіті, що опублікований на сайті OMV [13].

У звіті за 2018 рік повідомляється, що ця компанія вклала €275 млн, а в цілому обсяги інвестицій у 2018 році дійшли до €600 млн. Австрійська компанія OMV планує і надалі продовжувати фінансування проекту «Північний потік – 2». Про це вона заявила у своєму звіті за 2018 рік [13].

Франція також належить до тих європейських країн, які виступають з активною підтримкою проекту «Північний потік – 2». По-перше, в країні збільшується політичний вплив консервативних і правих популістських сил, а по-друге, зв'язки Франції з Німеччиною стають все міцнішими, чого більш за все бажає французький лідер Еммануель Макрон, оскільки такий союз дає йому змогу посилити позиції Франції у ЄС. Саме тому зовнішньополітичний курс Франції повинен співпадати із зовнішніми орієнтирами ФРН [59].

В цілому зрозуміло, що підтримка Францією нового газового проекту дає змогу зблизитися з ФРН.

Взагалі, з огляду на три вищезазначені країни: Німеччину, Австрію і Францію, проект «Північний потік – 2» активно підтримується консерваторами і правими популістами.

Окрім політичного аспекту для Франції є цілий спектр економічних вигід. Справа в тому, що газопровід «Північний потік – 2» частково фінансує французька державна енергетична компанія «Engie», і вона вже вклала значні кошти, тому не відмовиться від проекту. Французький уряд не в змозі вплинути на компанію «Engie» і змусити її відмовитися від участі в цьому проекті, оскільки ця компанія є провідною у галузі французької енергетики, вважається головним інвестором і генератором нових ідей в енергетичній галузі [59].

Країни Північної Європи мають вкрай протилежне ставлення до проекту «Північний потік – 2». Перш за все необхідно розглянути позицію Швеції, Фінляндії, Норвегії і Данії. Уряди вищезазначених країн активно обговорювали даний проект ще тоді, коли планувалось будівництво першої гілки проекту «Північний потік».

У 2009 році, коли Росія планувала будівництво першої гілки газопроводу «Північний потік», шведський уряд, в особливості опозиція, відмовились підтримувати цей проект. Однак врешті-решт Швеція все ж таки надала дозвіл на прокладення газових труб в своїй виключній економічній зоні. Цьому рішенню передували ряд причин. Перш за все слід зазначити, що Швеція не бажала псувати економічні відносини з Росією, боялась втрати торговельні зв'язки, тому і заявила, що не бачить в цьому проекті жодних порушень і невідповідностей нормам міжнародного права [62].

У 2018 році, коли постало питання про будівництво другої гілки газопроводу, шведські політики знов повернулись до активного обговорення російського газового проекту. Шведські консерватори, ліберали і християнські демократи виступали проти прокладання другої гілки газопроводу «Північний потік – 2» в морських водах Швеції. Однак проблема в тому, що законних підстав заборонити цей проект Швеція не має, оскільки юридично газопровід повністю відповідає міжнародним нормам. До того ж слід зазначити, що шведський уряд зміг обмежити вплив Російської Федерації в своєму регіоні, заборонивши зберігати газові труби на острові Готланд у портах Карлсхамн та Сліте. Шведська верхівка пішла на такий крок не просто так, уряд цілком усвідомлював, що наявність на острові російських газових труб дасть привід Росії розмістити там свої війська, обґрунтовуючи свою військову присутність необхідністю захищати газопровід [60].

Взагалі розміщення на своїй території таких газопроводів як, наприклад, «Північний потік – 2» становить пряму загрозу національній безпеці іншої країни. Недарма шведський міністр оборони Пітер Хульквіст заявляв, що

будівництво такого газопроводу як «Північний потік – 2» може «мати вплив на інтереси Швеції в галузі безпеки» [62].

Швецький уряд визнає, що проект «Північний потік – 2» може становити пряму загрозу національній безпеці України, однак країна все ж таки надала дозвіл на прокладання труб у виключній економічній зоні, наголошуючи, що ця морська територія є міжнародними водами, тобто знаходиться за межами територіальних вод Швеції, а тому країна не може чинити опір прокладанню труб. Міністр підприємництва та інновацій Мікаель Дамберг зазначив, що дії швецького уряду обмежені міжнародним правом і в першу чергу наголосив на Конвенції ООН з морського права, яка надає дозвіл усім країнам будувати трубопроводи в континентальному шельфі за межами територіальних вод країн. Разом з тим у Конвенції зазначається, що прибережні держави повинні надати згоду на прокладання таких труб іншими державами. Прибережні держава можуть брати участь у розвідувальних операціях на континентальному шельфі, займатися розробкою природних ресурсів та вживати природоохоронні заходи. В будь-яких інших випадках прибережні держави, в тому числі Швеція, не можуть чинити опір прокладці подібного роду трубопроводів [62].

Необхідно також зазначити, що сама Швеція не має жодних економічних інтересів в цьому проекті. Справа в тому, що шведи купують газ виключно у Данії, а сама Швеція не споживає російський газ, що надходить через гілку «Північний потік – 1». Швеція бажає у майбутньому взагалі відмовитися від використання природнього блакитного палива, а тому абсолютно не зацікавлена у проекті «Північний потік – 2» [55].

Фінляндія має схожу зі Швецією точку зору стосовно проекту «Північний потік – 2». Фінляндія так само як і Швеція займає більш нейтральну позицію, відмовляючись відкрито підтримувати чи виступати проти російського газового проекту. Разом з тим фінський уряд переконаний, що цей проект є комерційним. Фінська влада довгий час не надавала жодних коментарів стосовно цього проекту, доки депутати самі не порушили це питання на парламентській сесії [58].

Фінський аналітичний центр підготував доповідь щодо проекту «Північний потік – 2». В цій доповіді зазначалось, що газовий проект Російської Федерації зробить ФРН та країни ЄС більш залежними від газу з РФ і до того ж можливо внаслідок будівництва газопроводу виникнуть екологічні проблеми, однак все це не змусило фінську владу висловитись однозначно проти проекту. До того ж Фінляндія і Росія співпрацюють в екологічній сфері щодо зменшення обсягу викидів шкідливих речовин у Фінську затоку, де Росія є основним забруднювачем. А якщо Фінляндія визнає, що цей газовий проект зможе нашкодити екології, то повинна буде його заблокувати. Однак ми розуміємо, що для Фінляндії є вкрай важливим співробітництво з Росією, тому фінська влада і зайняла нейтральну позицію стосовно цього питання і підтримала міжнародне право, яке не забороняє реалізацію подібних проектів [64].

Окрім всього цього Фінляндія економічно занадто залежна від Росії, оскільки практично половина усієї енергії, яку споживають фіни, імпортується з Російської Федерації, а вони у свою чергу продають на російському ринку своє обладнання [58].

Коли у 2009 році постало питання щодо будівництва проекту «Північний потік – 1», Фінляндія одразу надала згоду на прокладання газопроводу. Проте тоді фіни, побоюючись екологічних проблем, висунули ряд вимог російським компаніям: по-перше, кораблям тих компаній, які займались прокладанням труб, було заборонено зупинятись поблизу фінського узбережжя, а по-друге, фінський уряд ввів податок для газових компаній, оскільки внаслідок будівельних робіт постраждала рибна промисловість. Що стосується проекту «Північний потік – 2», то у Фінляндії, окрім уряду, є активісти, які виступають з підтримкою газопроводу. Так, наприклад, активно за цей газопровід виступає найбільша у Фінляндії профспілка – Союз працівників металургії, а також місцеві органи самоврядування в портових містах, які вбачають в цьому проекті можливість створити нові робочі місця для фінів [58].

Однією з країн Північної Європи, яка повністю підтримує проект «Північний потік – 2» є Норвегія. Норвезька компанія Kvaerner уклала договір з Газпромом щодо будівництва нового газопроводу у 2018 році. Представники норвезької влади або реагують на газопровід вкрай пасивно, або взагалі ніяк не коментують цей проект. Маршрут газопроводу не проходить через виключну економічну зону Норвегії і жодним чином не зачіпає узбережжя країни, а тому Росія і не потребувала дозволу на будівництво газогону від норвезького уряду. Саме тому, коли в рамках проекту «Північний потік – 2» мова йде про таку країну як Норвегія, слід зауважити, що в цілому влада країни не зацікавлена в даному проекті, певну економічну вигоду мають лише ті компанії, що беруть участь у прокладці труб разом з Росією [43].

Що стосується Великої Британії і Нідерландів, то тут слід відзначити, що на політичному рівні практично усі урядовці країн жодним чином не підтримують цей проект, оскільки не зацікавлені в посиленні ролі ФРН чи Росії в ЄС. Британія через Брекзит взагалі втрачає цікавість до питань, пов'язаних з Європою. В цьому проекті зацікавлені лише британсько-голландські фінансові кола. Так, наприклад, спільна британсько-нідерландська компанія Shell фінансує проект «Північний потік – 2» і вимагає від уряду нейтрального ставлення до газопроводу. Виключення складає голландська право-радикальна Партія свободи, яка виступає за зближення з Російською Федерацією, наполягає на відміні санкцій і виступає за побудову газопроводу. 66 Через внутрішньо-політичну нестабільність після виборів у 2017 році Нідерланди намагаються уникати зв'язку з Росією в рамках проекту «Північний потік – 2» [40].

Уряд Великої Британії на чолі з Терезою Мей вбачає в цьому проекті економічну загрозу для європейських країн, однак не може відкрито виступати проти проекту чи блокувати його, оскільки компанія Shell вже вклала значні кошти у будівництво газопроводу. З іншого боку блокування проекту «Північний потік – 2» Англією погіршить її відносини з ФРН та Францією, – країнами, які в першу чергу зацікавлені в газовому трубопроводі, а після Брекзиту Британії необхідно буде зберегти нормальні відносини з ЄС, а ці дві

країни, як відомо, є лідерами союзу. Так само як і в Нідерландах, певна внутрішня нестабільність і строкатість політичних сил не дають країнам змоги активно виступати проти проектів подібного роду [40].

Якщо аналізувати відношення Чехії до проекту «Північний потік – 2», то тут слід відзначити, що в цілому країна висловлює свою підтримку новому газогону. Так, у 2017 році про це на офіційному рівні заявив чеський президент Мілош Земан [40].

Ще в 2015 році уряди Болгарії, Угорщини, Румунії, Словаччини та Греції звернулися до Європейської комісії з листом, в якому зазначалось, що «Північний потік – 2» не відповідає інтересам ЄС. Дослівно в цьому листі було прописано: «Збереження транзиту газу через територію України – це стратегічний інтерес ЄС не лише з точки зору енергетичної безпеки, а й з точки зору зміцнення стабільності в східноєвропейському регіоні». Уряд Чехії спочатку відмовився підписувати цей лист і підписав його набагато пізніше. По суті, аналізуючи таку поведінку чеської політичної еліти, стає зрозумілим, що Чехія намагалась не займати одностайної позиції по відношенню до російського проекту і довгий час маневрувала між прихильниками і противниками газопроводу [36]. Чехія не бажає псувати відносини з ФРН, через яку вона отримує російський газ і до того ж зараз політична верхівка Чехії налаштована на зняття санкцій з Російської Федерації і бажає відновити з нею економічні зв'язки у всіх можливих сферах. В проекті «Північний потік – 2» зацікавлений чеський газотранспортний оператор Net4Gas, який бажає разом з німецькою і словацькою компаніями побудувати інтерконектор, який з'єднає газову мережу Чехії з мережею Німеччини, аби доставляти російський газ від газопроводу «Північний потік – 2» до Чехії. Цей інтерконектор повинен з'єднати газову мережу Чехії з газогоном EUGAL, що є продовженням газогону «Північний потік – 2» на території Німеччини [20].

Позиція Угорщини стосовно проекту «Північний потік – 2» є вкрай неоднозначною. З одного боку ця країна була однією з тих, які звертались до Єврокомісії з проханням заборонити будівництво російського газопроводу

(хоча це й робилось в основному лише для того, щоб зміцнити відносини з Польщею і Чехією) і в 2018 році прем'єр-міністром Віктором Орбаном було прийнято рішення збільшити обсяги постачання румунського газу і, відповідно, зменшення об'ємів російського, а з іншого, – політична верхівка налаштована вкрай проросійські і виступає за зняття санкцій з Росії і відновлення з нею повноцінних економічних відносин. З огляду на все це можна констатувати, що Угорщина не є серйозним противником проекту «Північний потік – 2», будь-які промови угорського уряду про заборону будівництва газопроводу носять більше декларативний характер і по суті практично не впливають на побудову газогону [26].

Таким чином, коли ми говоримо про країн-прихильників проекту «Північний потік – 2», в першу чергу необхідно вказати на Росію, ФРН, Францію, Австрію та Британію, тобто на головних інвесторів газогону.

Росія є ініціатором і першою країною, яка зацікавлена в новому газопроводі. Позиція цієї країни є чіткою, головне – це припинити транзит газу через Україну і таким чином лишити її приблизно 3 млрд. дол. на рік, які вона отримувала за транзит газу [28].

ФРН є першою європейською країною, яка настільки активно просуває цей проект. Новий газогін є економічно вигідним для Німеччини, він надасть їй змогу регулювати постачання російського газу до інших європейських країн. ФРН поступово переходить на відновлювані джерела енергії і, керуючись, принципами екологічної політики, планує відмовитись від атомної енергетики і максимально скоротити споживання вугілля, а газ вважається найчистішим природним ресурсом, який буде використовуватися паралельно з відновлюваними джерелами енергії. Економічні і політичні вигоди від нового газопроводу для Німеччини настільки вагомими, що ФРН цілком і повністю підтримує російський газовий проект.

Австрія – це друга країна, політики якої виступають з підтримкою нового газового проекту Російської Федерації. Інтереси Австрії і ФРН в рамках газового проекту співпадають, оскільки обидві країни задіяні в будівництві

Центрально-європейського газового хабу, розташованого в Австрії. Компанії, які вклали гроші в цей проект, в першу чергу зацікавлені в збільшенні постачання газу з Росії до Німеччини і Австрії.

До тих європейських країн, які виступають з активною підтримкою проекту «Північний потік – 2», належить також Франція. Зв'язки Франції з Німеччиною стають все міцнішими, оскільки такий союз посилює позиції Франції у ЄС.

Шведський уряд визнає, що проект «Північний потік – 2» може становити пряму загрозу національній безпеці України, однак країна все ж таки надала дозвіл на прокладання труб у виключній економічній зоні, наголошуючи, що ця морська територія є міжнародними водами, знаходиться за межами територіальних вод Швеції, а тому країна не може чинити опір прокладанню труб. Фінляндія має схожу зі Швецією позицію стосовно проекту «Північний потік – 2». Фінляндія так само як і Швеція займає більш нейтральну позицію, відмовляючись відкрито підтримувати чи виступати проти російського газового проекту.

Норвегія нейтрально відноситься до проекту. Норвезька будівнича компанія Kvaerner уклала договір з Газпромом щодо будівництва нового газопроводу, а представники норвезької влади або реагують на газопровід вкрай пасивно, або взагалі ніяк не коментують цей проект.

Що стосується Великої Британії і Нідерландів, то тут слід відзначити, що на політичному рівні практично усі урядовці країн жодним чином не підтримують цей проект, оскільки не зацікавлені в посиленні ролі ФРН чи Росії в ЄС. В цьому проекті зацікавлена лише британсько-голландська фінансова компанія, яка бере участь у будівництві газогону.

Що стосується Чехії, то, в цілому, країна висловлює свою підтримку новому газогону. Так, у 2017 році про це на офіційному рівні заявив чеський президент Мілош Земан. Чехія намагалась довгий час не займати одностайної позиції по відношенню до російського проекту і маневрувала між прихильниками і противниками газопроводу. Зараз Чехія не бажає псувати

відносини з ФРН, через яку вона отримує російський газ, і налаштована відновити з Росією економічні зв'язки у всіх можливих сферах. В проекті «Північний потік – 2» зацікавлений чеський газотранспортний оператор Net4Gas, який бажає разом з німецькою і словацькою компаніями побудувати інтерконектор, який з'єднає газову мережу Чехії з мережею Німеччини, аби доставляти російський газ від газопроводу «Північний потік – 2» до Чехії.

Позиція Угорщини стосовно проекту «Північний потік – 2» є вкрай неоднозначною. З одного боку ця країна була однією з тих, які звертались до Єврокомісії з проханням заборонити будівництво російського газопроводу, а з іншого, – політична верхівка налаштована вкрай проросійські і виступає за зняття санкцій з Росії і відновлення з нею повноцінних економічних відносин. З огляду на все це можна констатувати, що Угорщина не є серйозним противником проекту «Північний потік – 2», будь-які промови угорського уряду про заборону будівництва газопроводу носять більше декларативний характер і по суті практично не впливають на побудову газогону.

Всі ці країни вважають проект «Північний потік – 2» більшою мірою комерційним, вони усвідомлюють, які економічні вигоди отримуватимуть після запуску газогону, а тому так активно виступають на його підтримку.

2.3. Позиція країн-супротивників нового проекту

Проект «Північний потік – 2» влаштовує не всі країни. В Європі є принаймні три країни, які відкрито виступають проти проекту, – це Україна, Польща і Словаччина – країни-транзитери російського газу. Вкрай суперечливу позицію по відношенню до майбутнього газогону займають такі європейські країни як Данія, Італія, Румунія, Молдова та країни Балтії. З прямим осудом зустріли цей проект Сполучені Штати Америки і на це є безліч причин.

Що стосується Данії, то ця країна завжди займала суперечливу позицію відносно подібних проектів, оскільки постійно їй доводилось обирати між такими партнерами як США і ФРН, позиції яких стосовно проекту «Північний потік – 2» абсолютно відрізняються. З одного боку Данія завжди намагалась

підтримувати стійкі відносини з Німеччиною, тому що між цими країнами міцні економічні зв'язки існували з давніх-давен, а з іншого боку США завжди був і залишається важливим союзником Данії в сфері безпеки [32].

У Данії немає явних груп чи активістів, які виступають з підтримкою проекту, разом з тим політичні сили в основному виступають проти будівництва «Північного потоку – 2» і пояснюють свою позицію тим, що Російська Федерація порушує норми міжнародного права, ведучи війну на сході нашої країни. Врешті-решт, Данія цілком розуміє, які геополітичні та гео економічні вигоди матиме Росія після прокладання газових труб за проектом «Північний потік – 2». Одні політики вбачають в цьому проекті пряму загрозу політичній і економічній незалежності країн ЄС, а інші навпаки ставляться нейтрально до цього проекту, аби не псувати відносини з ФРН. Такі партії, як Ліберальний альянс та Консервативна народна партія відкрито виступають проти російського проекту [32].

Консервативна народна партія настільки не бажає надавати дозвіл Російській Федерації будувати трубопровід, що навіть наполягає на введенні додаткових санкції для неї. ⁴⁹ Однак, ці партії представляють собою меншість у парламенті і в уряді, а тому вони не в змозі значно впливати на рішення щодо цього газопроводу. Найбільш жорстко проти «Північного потоку – 2» виступають соціал-демократи, вони мають наразі більшість у данському парламенті і підтримуються прем'єр-міністром Метте Фредеріксен. З активною підтримкою газопроводу виступає лише одна політична сила – Данська народна партія, але вона не має більшості у парламенті [32].

В країна діє закон, що надає Данії можливість заблокувати будь-які проекти подібного роду, якщо вони можуть становити загрозу національній безпеці країни. Данія довгий час не надавала дозвіл на прокладання труб у своїх територіальних водах, аналізувала рішення других європейських країн стосовно реалізації проекту «Північний потік – 2» і очікувала, змін в правилах регулювання трубопроводів [56].

В данському парламенті довгий час велися дискусії стосовно того, а чи є взагалі сенс блокувати проект і не дозволяти Російській Федерації прокласти трубопровід біля данського острова Борнгольм, якщо газопровід все одно за будь-яких умов добудують, адже зробити це можна і в обхід Данії, дещо змінивши маршрут прокладання труб. Данський парламент також не бажав псувати відносини з ФРН і Росією, які активно просувають цей проект, а тому в кінці жовтня 2019 року країна надала дозвіл прокласти газовий трубопровід «Північний потік – 2» уздовж континентального шельфу у своїх територіальних водах на південний схід від острова Борнгольм [46]. Таке рішення було прийнято Датським енергетичним агентством, яке наголошувало, що відповідно до конвенції ООН з морського права і до закону про континентальний шельф влада Данії зобов'язана видавати дозволи на будівництво транзитних трубопроводів за умови дотримання вимог, спрямованих на захист навколишнього середовища [4]. При цьому влада має право вказати маршрут такого трубопроводу. Данія не могла ігнорувати відповідні статті конвенції ООН з морського права, оскільки вже давно веде спір з Російською Федерацією за права на континентальний шельф в Арктиці, де Данія обґрунтовує свої права на цей шельф виключно спираючись на Конвенцію ООН з морського права 1982 р. Відтак стає зрозумілим, що Данія не може блокувати проект «Північний потік – 2», за інакших умов підпаде під сумнів право Данії на континентальний шельф в Арктиці [56].

І ще однією логічною причиною для Данії надати дозвіл на будівництво газопроводу є той факт, що ця країна раніше вже надавала згоду прокласти трубопровід «Північний потік – 1», а він доречі йде практично за тим самим маршрутом, що і газопровід «Північний потік -2». Коли у 2009 році данський уряд дозволив будувати перший газогін, агентство з питань екологічної політики заявляло, що цей газопровід не нестиме шкоди екології Балтійському морі. Відтепер виникає безліч питань стосовно того, яким чином може зашкодити екології аналогічний газопровід.

Зважаючи на все це після 2,5 років роздумів стосовно того, чи надавати згоду на будівництво газопроводу «Північний потік – 2», Данія відповіла позитивно.

Якщо ми говоримо про таку країну, як Італія, то слід зауважити, що ця країна підтримує проект «Північний потік – 2»: Італія активно експортує російський газ, а самі італійські компанії навіть планували взяти участь у будівництві і фінансуванні проекту [32].

Однак є в Італії сили, що виступають за співпрацю з Україною і продовження транспортування газу через українську ГТС. У 2017 році компанія Snam. S.p.A разом з компанією Eustream a.s. домовились з Україною щодо транспортування газу до ЄС через українську ГТС з 2020 року [40].

В Італії ситуація стосовно «Північного потоку – 2» склалась наступним чином: з одного боку італійський уряд бажає налагодити постачання газу в країну за різними маршрутами, а з іншого боку він усвідомлює, що після побудови газопроводу роль ФРН і її вплив на політичне і економічне життя країн ЄС, в тому числі Італії, посиляться. Ще у 2014 році Італія пропонувала ЄС стати головними інвесторами в новому російсько газовому проекті, однак ФРН виступив проти і, як ми зараз бачимо, зайняла місце Італії [39].

Уряд Маттео Ренці на чолі з Демократичною партією виступав проти проекту «Північний потік – 2» у 2016. Тоді Маттео Ренці наголошував, що Італія не підтримуватиме проект «Північний потік – 2», оскільки ще зовсім недавно ЄС активно висловлювався проти будівництва газового проекту «Південний потік», який передбачав прокладання газових труб від Росії до Італії через дно Чорного моря в обхід України, а зараз ФРН активно просуває аналогічний проект, в якому вигоду отримає саме Німеччина, а не Італія [39].

Після останніх виборів, коли більшість місць у парламенті отримали популістські партії, Італія так і не визначилась з остаточною позицією щодо проекту, однак відчувається бажання цих політичних сил відновити нормальні стосунки з Російською Федерацією. Так, посол Італії в Росії Паскуале Террачано стосовно проекту «Північний потік – 2» у грудні 2018 року заявив,

що депутати ЄС даремно намагаються політизувати цей проект і відзначив, що «Північний потік – 2» є суто економічним. Дослівно було сказано наступне: «Не думаємо, що газопроводи необхідно політизувати. Говорячи про «Північний потік – 2», треба виходити з економічної доцільності. Також нам не подобається, що профільні органи ЄС виступали проти «Південного потоку». Це впливає на ціну газу для Італії» [39].

Італія особливо не зацікавлена в газопроводі «Північний потік – 2», країна бере участь у проекті «Турецький потік», який передбачає постачання газу з Росії до Туреччини, а звідти відповідно в Італію. Цей проект є набагато економічно вигіднішим для Італії, ніж «Північний потік – 2», і до того ж надає італійцям можливість не залежати від ФРН у постачанні газу. По суті, можна зробити висновок, що в проекті «Північний потік -2» зацікавлені лише деякі італійські компанії, які планували чи планують взяти участь у прокладанні труб, такою, наприклад, є компанія Saipem, політичні сили країни особливо не зацікавлені в проекті і надають перевагу більш вигідному на їхню думку газопроводу Турецький потік [39].

Країни Балтії та Польща негативно відносяться до проекту «Північний потік – 2», особливо своє незадоволення проявляє Польща. Ці країни вбачають в новому газовому проекті загрозу політичній стабільності в своїх країнах. Вони переконані, що Російська Федерація може використовувати постачання газу до цих країн як інструмент впливу і маніпуляцій: загрожуючи припинити постачання газу до цих країн, Росія може тиснути на них у прийнятті будь-яких політичних чи економічних питань, в яких зацікавлена Російська Федерація. У випадку прокладання цього газопроводу біля вищезазначених країн Росія може розмістити свій військовий контингент для захисту газових об'єктів, а цього в першу чергу побоюються балтійські країни, які найближче розташовані до Росії і менш за все бажають бачити російські війська на своїй території [31].

Польща виступає проти газопроводу «Північний потік – 2», оскільки цей газопровід складатиме конкуренцію газопроводу Ямал-Європа, яким транспортується газ з Російської Федерації через Білорусію і Польщу до

Німеччини. Зменшення обсягів газу, який постачатиметься цим газогоном, означитиме для Польщі втрату грошей, які вона отримувала за транзит [36].

Польща і країни Балтії намагаються протистояти будівництву газопроводу «Північний потік – 2», залучаючи на свій бік США. Країни Балтії є енергозалежними, а тому вимушені імпортувати газ ззовні. Особливо залежними є Литва і Латвія, ситуація в Естонії є дещо кращою, оскільки в цій країні видобувають горючі сланці. Ці країни бажають диверсифікувати джерела постачання енергії, щоб не бути залежними виключно від одного постачальника, в даному випадку Росії. Саме тому зараз ці країни налагоджують з США шляхи постачання газу і не проявляють цікавості до проекту «Північний потік – 2» [36].

США активно виступають проти проекту «Північний потік – 2», погрожуючи застосовувати санкції по відношенню до тих фірм і компаній, що беруть участь у будівництві та фінансуванні газопроводу. Барак Обама не підтримав газопровід «Північний потік – 1» у 2009 році, а Дональд Трамп виступив з критикою газогону «Північний потік – 2», який планували запуснути до кінця 2019 року [12]. США попереджають Європу, що цей проект є суто політичним, а тому цей газопровід надасть Росії змоги збільшити свій вплив на країни Європи, маніпулюючи цінами на газ, оскільки завдяки цьому газогону частка російського газу на європейському ринку суттєво збільшиться. До того ж США зацікавлені ввозити в Європу свій зріджений газ, а тому і запевняють європейські країни в необхідності диверсифікації джерел постачання газу. У серпні 2017 році був прийнятий законопроект, відповідно до якого американський президент може накладати санкції на всі країни та іноземні фірми, які можуть загрожувати політичній і економічній стабільності Америки. Санкції стосуються в основному трьох країн: Ірану, Північної Кореї і Росії. Сполучені Штати звинувачують Росію в порушенні територіальної цілісності України, в розв'язанні війни в Сирії, а тому активно накладають санкції на різні економічні проекти Російської Федерації. І в першу чергу під санкції потрапив проект «Північний потік – 2» [12]. США наступним чином пояснили причини

накладання санкцій на Росію: «через його (газопровід) шкідливий вплив на енергетичну безпеку ЄС, розвиток газового ринку в Центральній і Східній Європі, а також через енергореформи в Україні». Президент США, відповідно до тексту закону має право накласти санкції на будь-кого, хто бере участь в будівництві або обслуговуванні всіх російських експортних нафто- і газопроводів. Відповідно, окрім російських компаній через санкції постраждають і ті європейські компанії, що беруть участь у будівництві і фінансуванні газогону, а це в першу чергу австрійська компанія OMV, французька Engie, німецькі Wintershall і Uniper, британсько-нідерландська Shell [12].

Позиція Америки стосовно проекту «Північний потік – 2» і в особливості закон про санкції не дає Росії можливості безперешкодно добудувати газопровід до 2019 року як вона того планувала. Разом з тим така політика Америки може загострити відносини між нею і країнами ЄС. Так, вже відчувається погіршення відносин між Німеччиною, яка активно підтримує російський проект нового газогону, та США, які погрожують санкціями німецьким компаніям, а окрім німецької є ще австрійська, французька і британсько-голландська компанії, які фінансують «Північний потік – 2» [10]. Однак, не зважаючи на загрозу санкцій, компанії продовжують фінансувати російський проект, а тому вкрай очевидним стає той факт, що зараз наростає напруження у відносинах між США і деякими європейськими країнами. Американські санкції все ж таки впливають на швидкість реалізації проекту, зтягуючи його як тільки це можливо. Разом з тим це дає змогу Америці поступово налагоджувати шляхи постачання свого зрідженого газу в країни Європи. Першими такими країнами вже стали Латвія та Литва. Зараз США конкурують з Росією за європейський ринок збуту газу, саме цим і пояснюється позиція США по відношенню до проекту «Північний потік – 2» [26].

Якщо розглядати таку країну як Словаччина, то слід відзначити, що хоча словаки і купують активно російський газ, проте вони не є повністю від нього залежними. Словаччина виступає проти проекту «Північний потік – 2», на

офіційному рівні заявляє, що цей проект становить загрозу для енергетичної безпеки ЄС і закликає європейські країни до диверсифікації джерел постачання газу [26].

Російський газ до Словаччини поступає через українську ГТС і зрозуміло, що за умови будівництва нового газогону зупиниться транзит газу до європейських країн через Україну і Словаччину, ці країни перестануть отримувати гроші за транзит газу. Так, словацький міністр енергетики ще у 2016 році заявляв, що близько 800 млн є щороку буде втрачати Словаччина, якщо Росія припинить транспортувати газ через українську і словацьку ГТС до Європи [26].

Словацька газова компанія Eustream у 2016 році уклала договір з Газпромом, в якому зазначалось, що російські компанії можуть використовувати словацькі ГТС аби транспортувати газ з ФРН до Австрії в рамках газопроводу «Північний потік – 2». Проте, пізніше, ця ж компанія уклала договір з італійською компанією Snam та Нафтогаз щодо збереження постачання газу українською ГТС. З огляду на все це стає зрозумілим наскільки проблемним є питання «Північного потоку – 2» [28].

Румунія займає позиція противника по відношенню до проекту «Північний потік – 2». На початку 2019 року Румунія зайняла місце голови ЄС і з того часу намагалась прискорити роботу над створенням правил, які можуть ускладнити прокладку російсько-німецького газопроводу «Північний потік – 2». 9 січня 2019 року Бухарест запропонував своє бачення документа реформ Третього енергопакету, а 15 січня усі питання були обговорені на рівні робочої групи в Раді ЄС. Саме Румунія прискорила розгляд виправлень в газовій директиві і прийняття оновленого документа, аби усі газопроводи функціонували в рамках законодавства ЄС [26].

Лідер Румунії Клаус Йоганніс підтвердив, що його країни виступає однозначно проти проекту «Північний потік – 2»: «Румунія визнає, що енергетична безпека – це національна безпека. Ми підкреслюємо нашу опозиції «Північному потоку – 2» та іншим проектам, які ставлять наших союзників і

партнерів в енергетичну залежність від Росії». Однак слід відмітити, що на таке рішення Румунії вплинуло зближення з США. Клаус Йоганніс і Дональд Трамп на офіційному рівні домовилися розглянути питання про участь США в поліпшенні інвестиційного клімату в Румунії «в інтересах обох країн». Крім цього, сторони закликали відповідні галузі своїх країн до тісної співпраці, щоб «надати підтримку реалізації цілей Румунії в області розвитку цивільної ядерної енергетики» [6].

Молдова також не підтримує новий газовий проект «Північний потік – 2». Справа в тому, що Молдова отримує російський газ з магістрального Трансбалканського газопроводу, який проходить по території України. Спочатку паливо потрапляє в Придністровський регіон, а далі йде в бік Кишиніва і на південь республіки. Цей єдине джерело газу для Молдови, а тому припинення постачання газу через українську ГТС ставить Молдову в складне положення і змушує молдовський уряд шукати вихід з цієї ситуації. Виконавчий директор Центру стратегічних досліджень та реформ Галина Шелару в інтерв'ю DW заявляє: «Ми повинні просити про те, щоб нас включили в переговори між Москвою, Києвом і Єврокомісією для того, щоб наші інтереси як сусідньої з Україною держави теж були враховані» [23]. На її думку, є кілька варіантів вирішення проблеми, наприклад, молдавський уряд може укласти окремі контракти з «Газпромом» і «Укртрансгазом». Так в одному контракті мова повинна йти про транзит газу до кордонів України, в іншому – її територією. Для Молдови можливий і другий варіант: країна може закачувати закуплене блакитне паливо в українські підземні сховища, оскільки в Молдавії таких немає, але це насправді ризиковано і пов'язане зі значними витратами. Є ще один можливий варіант: Молдова може перейти на реверсні поставки російського палива по газопроводу «Турецький потік» через Туреччину, Болгарію і Румунію, але це теж вимагає вкладень для забезпечення технічних умов [26].

Отже, з огляду на все це можна зазначити, що Проект «Північний потік – 2» влаштовує не всі країни. В Європі є принаймні три країни, які відкрито

виступають проти проекту, – це Україна, Польща і Словаччина – країни-транзитери російського газу. Вкрай суперечливу позицію по відношенню до майбутнього газогону займають такі європейські країни як Данія, Італія, Румунія, Молдова та країни Балтії. З прямим осудом зустріли цей проект Сполучені Штати Америки і на це є безліч причин.

Україна, Польща, Словаччина і країни Балтії вкрай негативно відносяться до проекту «Північний потік – 2», особливо своє незадоволення проявляє Україна і Польща. Ці країни вбачають в новому газовому проекті загрозу політичній стабільності в своїх країнах. Вони переконані, що Російська Федерація може використовувати постачання газу до цих країн як інструмент політичного впливу і маніпуляцій. Польща виступає проти газопроводу «Північний потік – 2», оскільки цей газопровід складатиме конкуренцію газопроводу Ямал-Європа, яким транспортується газ з Російської Федерації через Білорусію і Польщу до Німеччини. Зменшення обсягів газу, який постачатиметься цим газогоном, означитиме для Польщі втрату грошей, які вона отримувала за транзит, таку ж проблему має і Україна.

Румунія і Молдова також не підтримують проект «Північний потік – 2», наголошуючи, що він загрожує політичній стабільності в Європі.

Країни Балтії не бажають бути залежними від Росії, а тому намагаються диверсифікувати джерела газу, налагоджуючи постачання газу з США. Вони жодним чином не зацікавлені в новому російському газовому проекті.

Данія довгий час не надавала дозвіл на прокладання труб в своїх водах, однак в кінці жовтня 2019 року все ж таки погодилась.

Італія особливо не зацікавлена в газопроводі «Північний потік – 2», країна бере участь у проекті «Турецький потік», який передбачає постачання газу з Росії до Туреччини, а звідти відповідно в Італію. Цей проект є набагато економічно вигіднішим для Італії, ніж «Північний потік – 2», і до того ж надає італійцям можливість не залежати від ФРН у постачанні газу.

В цілому, головною причиною, через яку деякі європейські країни виступають проти нового газового проекту, є можлива залежність від Росії. Ці

країни не бажають бути предметом політичних маніпуляцій з боку Російської Федерації.

РОЗДІЛ 3.

НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ В ДІЮ НОВОГО ГАЗОПРОВОДУ ДЛЯ УКРАЇНИ, РОСІЇ І ЄС

3.1. «Північний потік – 2» для України – небезпека російського проекту

Будівництво газопроводу «Північний потік – 2» в першу чергу економічно не вигідне для нашої країни. Україна є країною-транзитером російського газу, що постачається в європейські країни. Українська ГТС була побудована в часи Радянського Союзу і з того часу виконувала роль прямого постачальника російського газу до Європи. Разом з тим Україна є не єдиним транзитером російського газу. Одні газогони проходять територією Польщі, Білорусії, Німеччини (наприклад, газопровід «Ямал-Європа»), інші з'єднують Росію з Туреччиною («Блакитний потік»), Грецією («Турецький потік»). Російська Федерація намагається збільшити кількість маршрутів, якими постачається газ до європейських країн аби не бути повністю залежними від країн-транзитерів. Таким чином будівництво ще одного газогону, яким російський газ доставлятиметься до Європи, призведе якщо не до повної відмови з боку Росії використовувати українську ГТС, то точно до скорочення об'ємів газу, що транспортується [1].

Росія з кожним роком збільшує обсяги газу, який експортується до європейських країн. В силу того, що вже не вистачає потужностей газогону «Північний потік – 1», Росія, аби поступово відмовитись від української ГТС, почала активно будувати «Північний потік – 2» на Півночі Європи і «Турецький потік» на півдні. Реалізація цих проектів загрожує Україні втратою експортної ролі. Так, якщо порівняти цифри, стає зрозумілим: «Північний потік – 2» експортуватиме до 55 млрд кубометрів газу, Турецький – близько 31,5 млрд кубометрів. Разом транзитні потужності складають близько 86-87 млрд кубометрів газу щороку. Через територію України в 2017 році було експортовано 93 млрд куб газу, у 2018 – 86 млрд. куб. м. Поки нові газопроводи

не дають Росії змоги відмовитись від Української ГТС, однак зрозуміло, що обсяги газу, які постачаються до Європи через територію України, можуть скоротитись з 90 млрд. до 10 млрд. куб. м., оскільки решту можна вільно експортувати за рахунок газогонів «Північний потік – 2» та Турецький потік [1].

Окрім цього у кінці 2019 року закінчиться дія договору України з Росією щодо постачання газу в Європу через українську ГТС. Росія не поспішає укладати новий договір і планує завершити до початку 2020 року будівництво газогону «Північний потік – 2». З огляду на все це українська влада називає газовий проект «політичним» і вважає, що його головною метою є ослаблення економіки України з одного боку, оскільки вона лишиться грошей, що отримувала за транзит газу, а з іншого, – надасть Росії змогу бути незалежною в питаннях транспортування газу до Європи. Так, у 2017 році експортувавши 93,5 млрд куб газу Україна отримала 3 млрд дол. Багато хто з експертів вважає, що припинення транспортування російського газу через Україну до Європи загрожує нашій країні ескалацією конфлікту на сході, оскільки з 2014 року саме цілісність української ГТС була однією з головних причин, яка не давала Росії змогу розгорнути бойові дії на території нашої країни.

Україні не вигідно транспортувати лише 10-15 млрд куб. газу, дуже багато коштів йтиме на обслуговування ГТС. За словами міністра енергетики та вугільної промисловості перекачування 10-15 млрд куб газу принесе Україні лише матеріальні збитки. Збитки понесе не тільки Нафтогаз. За попередньою оцінкою, Україна недорахується 3% ВВП [1].

Для беззбиткової роботи українська ГТС повинна щорічно прокачувати не менше 40 млрд кубометрів газу при технічних можливостях прокачувати до 146 млрд. [22].

Згідно з контрактом Нафтогазу і Газпрому за 2009 рік, російська сторона протягом 10 років повинна була поставляти через Україну до Європи не менше 110 млрд кубометрів блакитного палива щороку. Однак насправді цей показник рідко досягав 100 млрд. За даними Єврокомісії, в 2017 році Україна

забезпечувала 44% поставок російського газу в ЄС. Ще 30% дав Північний потік, інша частка постачалась через Білорусь [22].

Є і більш важливі ризики. На думку президента Петра Порошенка, а також радника з питань європейської енергобезпеки держдепартаменту США Бенджаміна Шмітта, російський проект підриває не лише суверенітет України, а й колективну енергобезпеку Європи в цілому. Транзит газу через Україну стримує агресію Росії. Після запуску «Північного потоку – 2» цей «важіль» може зникнути [23].

Український аналітик Тамар Ковеня вважає, що Україна може мати абсолютно різні наслідки від будівництва газопроводу «Північний потік – 2» в залежності від того, за яким сценарієм будуть реалізовуватись проекти «Турецький потік» і «Північний потік – 2». Аналітик виділяє близько 7 можливих сценаріїв, однак в даній роботі наводиться аналіз трьох, які, на думку автора, є найбільш реалістичними [23].

Перший можливий сценарій можна представити наступним чином: добудують «Північний потік – 2», пропускна спроможність якого складає близько 55 млрд. куб газу, продовжить функціонувати газогін «Північний потік – 1» і запустять Турецький потік, яким щорічно можна буде транспортувати близько 32 млрд. куб. м. За таких умов можна буде транспортувати додатково приблизно 87 млрд куб. м газу щороку. Зважаючи на те, що у 2017 році українська ГТС транспортувати близько 94 млрд куб. м газу, виходить, що повністю відмовитись від використання української ГТС Росії не вдасться і вона бажатиме зберегти транзит приблизно 10 млрд куб м газу. Однак, як було зазначено вище, Україні не вигідно транспортувати такий обсяг газу, оскільки обслуговування ГТС вийде набагато дорожче за ту ціну, що країна отримає від транзиту. За таким сценарієм Україна зазнає значних економічних збитків, цей варіант є найгіршим [41].

Найкращим для України міг би бути варіант з призупиненням реалізації проекту «Північний потік – 2» і перенесення реалізації проекту Турецький потік на більш пізній термін. За таких умов Росія вимушена була б продовжити

договір транзиту газу через українську ГТС, далі територією Молдови, Румунії і Словаччини, оскільки він закінчується у 2019 році. За таких умов Україна змогла б зберегти за собою роль газового транзитера в Європі [41].

Однак є і третій варіант, який, на нашу думку, найбільш можливий. Проекти «Північний потік – 2» і Турецький потік будуть добудовані до початку 2020 року, однак запустять їх не на всю потужність, спочатку, у якості експерименту, будуть працювати лише по одній нитці газогонів і таким чином «Північний потік – 2» зможе доставляти близько 27,5 млрд. куб. м, а Турецький потік близько 16 млрд куб. м газу. Таким чином, українська ГТС і надалі буде необхідна Росії для транспортування ще приблизно 50 млрд. куб. м газу, а тому договір між Росією і Україною щодо транзиту газу буде укладений знов.

В будь-якому випадку реалізація проекту «Північний потік – 2» загрожує стабільності нашої країни і є не тільки економічним, а й політичним проектом Російської Федерації. Саме тому Україна, усвідомлюючи усі негативні наслідки від реалізації цього проекту, намагається заручитися підтримкою європейської спільноти і США, аби не допустити запуску нового газогону. Українська влада навіть прийняла Постанову «Про звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства щодо неприпустимості будівництва газопроводу «Північний потік – 2» та встановлення монополії Російської Федерації на газових ринках світу» [5].

Згідно з текстом Постанови проект «Північний потік – 2» не є суто економічним, більш того будівництво газопроводу загрожує політичній стабільності європейських країн і може стати причиною енергетичної кризи [5].

У квітні 2018 під час зустрічі з Ангелою Меркель Президент України Петро Порошенко намагався переконати канцлера ФРН в тому, що проект «Північний потік – 2» є суто політичним, а тому представляє собою пряму загрозу не лише для України, але й для Європи [35].

Петро Порошенко в інтерв'ю німецькій газеті Handelsblatt заявив: «Вибачте за різкі слова, але «Північний потік – 2» – це політичний хабар за лояльність до Росії». На думку українського президента відмова Росією від

українського газового транзиту дозволить Москві шантажувати Київ, вводити проти України економічну і енергетичну блокаду [35].

Андрій Коболєв, голова правління української державної нафтогазової компанії «Нафтогаз» в інтерв'ю DW назвав проект газопроводу «Північний потік – 2» «троянським конем» для Євросоюзу, спробою Кремля розколоти ЄС і поставити Київ на коліна. Андрій Коболєв наступним чином висловився з цього приводу: «Переводячи транзит з України кудись ще, Путін, по суті, розчищає шлях до повномасштабної військової операції, яка в кінцевому підсумку призведе до того, що російські танки опиняться на східних кордонах таких країн, як Польща, Угорщина, Словаччина і Румунія» [37].

Ангела Меркель наголосила на необхідності збереження за Україною транзитної ролі навіть у випадку побудови нового газопроводу.

Українські політики намагаються переконати ЄС в тому, що даний проект є вкрай небезпечним. Разом з тим вони реально усвідомлюють, що Україні у випадку запуску газогону «Північний потік – 2» доведеться укладати нові договори задля імпорту газу з інших країн. Перша країна, про яку активно говорить Нафтогаз, – це Катар. Як повідомив директор компанії «Оператор ГТС України» Сергій Макогон «Нафтогаз» і Оператор газотранспортної системи України мають намір від січня 2020 року розпочати поставки газу в Україну з південних регіонів через Трансбалканський газопровід. У випадку запуску газопроводу «Північний потік – 2» Україна планує закупати скраплений газ в Катарі [34].

З іншого боку, панує думка, що, незважаючи на те, чи запустять газогін «Північний потік – 2», чи ні, за Україною все одно буде збережена роль транзитної держави. Такий розвиток подій допускає експерт в сфері енергетики Роланд Гец (незалежний експерт, один з найвідоміших німецьких фахівців в області енергетичних відносин ЄС-Росія) [33].

В інтерв'ю DW він оцінив перспективи «Північного потоку-2» і майбутнє транзиту російського газу через Україну. Гец заявив, що проект обов'язково буде втілений у життя і газогін добудують, однак навряд чи його запустять як

планувалось на початку 2020 року. Німецький експерт зазначив, що спочатку Росія планувала ввести в роботу трубопровід до кінця 2019 року, тобто саме до того моменту, коли закінчиться десятирічний газовий договір між Росією і Україною. Однак, на думку експерта, 1 січня 2020 року він ще не буде повністю в робочому стані, а тому «Газпром» і далі широко використовуватиме українську газотранспортну систему (ГТС) з можливим терміном до 2021 року, 2022-го або навіть до 2023-го року. Віце-прем'єр Росії Дмитро Козак заявив про те, що навіть якщо газопровід добудують до кінця 2019 року, запустять його лише в середині наступного будівництва проект потребуватиме пусконаладжувальних робіт, заповнення газом і введення в експлуатацію [33].

Українська влада, усвідомлюючи можливість втрати Україною транзитної ролі, намагається переконати європейську політичну еліту і США в загрозах, які нестиме даний проект. На жаль, Україна не має жодних прав заблокувати проект, оскільки формально він є суто комерційним, а його будівництво відповідає нормам законодавства ЄС. Українські політики, наводячи аргументи, чому необхідно заборонити будівництво «Північного потоку – 2», вдалися до риторики польської влади, яка під час будівництва проекту «Північний потік – 1» наголошувала, що цей газогін становитиме загрозу енергетичній безпеці європейський країн, що він розділить Європу навпіл подібно до пакту Молотова-Ріббентропа, а також буде не надійним і небезпечним, а тому становитиме ще й екологічну загрозу. Однак всі ці аргументи не переконали європейські країни відмовитись від проекту «Північний потік – 1», а тому не слід очікувати якоїсь іншої реакції з боку Європи на проект «Північний потік – 2», до того ж досвід «Північного потоку – 1» показав, що поки що цей газогін не став причиною екологічних проблем і не розділив Європу так, як цього очікувала польська влада. І до того ж після прийняття рішення щодо будівництва «Північного потоку – 1» було суттєво змінене законодавство ЄС в сфері енергетичної політики, аби унеможливити перетворення комерційного проекту на важелі політичного впливу [33].

Одним з головних наслідків для України від реалізації проекту є або повне припинення роботи української ГТС, або скорочення обсягів транзитного газу в найгіршому випадку до 10-12 млрд. куб. м (якщо введуть у роботу дві нитки газопроводу «Північний потік – 2» і дві нитки Турецького потоку) і в найкращому до 30-40 млрд. куб. м. (за умови введення в дію по одній нитці газогонів). Друга загроза – це можливе посилення російської агресії на сході України після припинення постачання російського газу українською ГТС [36].

Навіть зупинка реалізації проекту «Північний потік – 2» у разі його блокування з боку європейських держав чи США не допоможе Україні зберегти обсяги транзитного газу в повному об'ємі, українська ГТС, можливо, і надалі транспортуватиме певну частку російського газу, однак Росія продовжить роботу над будівництвом таких проектів як Турецький потік і Блакитний потік, які значно скоротять транзит ГТС України [40].

Німецький експерт переконаний, що Росії слід укласти з Україною новий договір щодо транзиту газу, при чому як на короткостроковий період до 2-4 років, так і довгостроковий. Гец вважає, що транзит газу через Україну обов'язково має зберегтись, а проект «Північний потік – 2» не становитиме економічну загрозу для України. В умовах російсько-української війни на державному рівні укласти договір подібного типу вкрай складно. Саме тому скоріш за все буде укладений комерційний проект між компанією «Газпром» і «Нафтогаз». На думку експерта Геца буде збережено до половини обсягу газу, що транспортувався українською ГТС, а це приблизно 30-40 млрд куб м. на рік, і сам «Газпром» першим погодиться з такими умовами договору, тому що українська ГТС зможе ще тривалий час виконувати дуже важливу резервну функцію, оскільки поставки газу схильні до сезонних коливань, і для того, щоб реагувати на піки попиту, «Газпрому», навіть коли обидва «Північних потоки» будуть працювати в повну силу, періодично доведеться використовувати додаткові потужності на західному напрямку, а інакше «Газпром» не зможе задовольняти потреби Європи, що явно не в його інтересах [41].

В умовах будівництва нового газогону Україні і Росії необхідно йти на компроміс. Як вважає Роланд Гец, – Росії «треба відмовитися від політичної риторики, відокремлювати економіку від політики і мислити довгостроково. Домовленість про продовження транзиту відповідає економічним інтересам України, хоча зрозуміло, що політичні проблеми між двома країнами залишаються невирішеними. А власне на переговорах українській стороні варто зробити упор на резервній функції своєї ГТС з її трубопроводами та підземними сховищами газу» [41].

В таких умовах пріоритетним для України має стати питання про обсяги газу, що прокачується, а не ціни на транзит. Україна зацікавлена в тому, щоб по її території як можна довше транспортували якомога більше газу, а раптові спроби різко підняти тарифи на транзит, щоб завдати шкоди «Газпрому» чи шантажувати його негативно вплине на економічний стан країни. Адже у відповідь він може повністю припинити поставки через Україну, що теоретично можливо, хоча тим самим «Газпром» завдасть шкоди самому собі. До того ж Україна взяла на себе зобов'язання перейняти європейські норми в енергетичній сфері, а одна з них говорить: ціни на транзит не можна встановлювати довільно і на шкоду учасникам ринку. Порушувати ці норми, тим більше тривалий час, Україна все одно не зможе [34].

Проблема «Північного потоку – 2» зблизила нашу країну з США, які не бажають посилення впливу Росії на європейському континенті. Сполучені Штати видали Закон «Про протидію противникам Америки через санкції», стаття 257 цього закону на пряму стосується України і її енергетичної безпеки. США бажають зменшити залежність нашої держави від російського газу і унеможливити політичний шантаж з боку Російської Федерації на газовому ґрунті. Задля всього цього Америка допомагає Україні розробити план енергетичної безпеки [34].

Наша країна має свої енергетичні джерела, однак їй не вистачає іноземних інвестицій, аби розпочати видобуток свого газу. Насправді Україна є

третьою державою в Європі за запасами газу, які складають приблизно 923 млрд. куб. м. Окрім цього в нашій країні наявні запаси урану і є цілком можливим будівництво заводу з переробки ядерного палива. Все це не може не цікавити США, які бажають послабити роль Росії на європейському континенті. На сьогоднішній день залежність України від російського газу значно менша, ніж була у 2014 році. Завершення будівництва і запуск газогону «Північний потік – 2» є неминучим, а тому Україні доведеться дещо змінити своє ставлення до газогону і зробити все можливе, аби не тільки не зазнати значних втрат від нового російського проекту, але й активізувати свої потужності у розробці власних джерел газу і зробити все можливе, аби українська ГТС використовувалась надалі, хоч і не на повну силу. Все це позбавити українців прямої залежності від російського газу. Нашій країні вигідно зберегти транзит російського газу навіть в обсягах близько 30-40 млрд. куб. м., а тому не слід відмовлятися від угоди з Росією щодо продовження транзиту газу територією України на найближчі роки навіть у випадку запуску «Північного потоку – 2». Все це дозволить Україні не лише зберегти за собою роль транзитної країни і захистити себе від посилення російської агресії, а й навіть надасть змогу українцям продавати надлишковий газ свого видобутку за кордон [37].

Україна може піти і другим шляхом: відмовитись транспортувати російський газ, запропонувати європейськими державам використовувати українську ГТС, посиляючись на надійність з боку України як партнера, і залучити європейських інвесторів до модернізації ГТС, які, вклавши гроші в нашу газову транспортну систему, пізніше зможуть безперебійно транспортувати газ українським коридором. Однак, для того, щоб іноземні інвестори зайшли на український газовий ринок, нашій країні необхідно провести ряд реформ в енергетичному секторі, зробити його куди прозорішим і стати енергетично незалежною від Росії, а цього можна досягти лише за умов власного видобутку газу [42].

Отже, будівництво газопроводу «Північний потік – 2» в першу чергу економічно не вигідний для нашої країни. Україна є країною-транзитером,

українська ГТС була побудована в часи Радянського Союзу і з того часу виконувала роль прямого постачальника російського газу до Європи.

Російська Федерація намагається збільшити кількість маршрутів, якими постачається газ до європейських країн аби не бути повністю залежною від країн-транзитерів. Таким чином будівництво ще одного газогону, яким російський газ доставлятиметься до Європи, призведе якщо не до повної відмови з боку Росії використовувати українську ГТС, то точно до значного скорочення об'ємів газу, внаслідок чого робота української ГТС стане збитковою. Реалізація цих проектів загрожує Україні втратою експортної ролі.

З огляду на все це українська влада називає газовий проект «політичним» і вважає, що його головною метою є ослаблення економіки України з одного боку, оскільки вона лишиться грошей, що отримувала за транзит газу, а з іншого, - надасть Росії змогу бути незалежною в питаннях транспортування газу до Європи.

Припинення транспортування російського газу через Україну до Європи може загрозувати ескалацією конфлікту на сході країни, оскільки з 2014 року саме збереження цілісності української ГТС не давало Росії змоги розгорнути бойові дії.

Реалізація проекту «Північний потік – 2» загрожує стабільності України і є не тільки економічним, а й політичним проектом Російської Федерації. Саме тому Україна, усвідомлюючи усі негативні наслідки від реалізації цього проекту, намагається заручитися підтримкою європейської спільноти і США, аби не допустити запуску нового газогону

Україна не має жодних прав заблокувати проект, оскільки формально він є суто комерційним, а його будівництво відповідає нормам законодавства ЄС. З огляду на все це Україна має декілька варіантів вирішення цієї проблеми. Для нашої країни важливо зберегти транзит газу, однак навряд чи між Росією і Україною буде підписаний новий договір щодо транзиту російського газу на термін, поки не запустять новий трубопровід. Якщо такий договір і буде укладений, то не більше, як на 1-2 роки. За таких умов Україні необхідно

зацікавити європейські країни використовувати українську ГТС, але для цього держава повинна залучити інвесторів і модернізувати газогін, попередньо провівши реформи в енергетичній сфері.

Україна – це держава, багата на запаси природного газу, а тому для нас є вкрай важливим розпочати видобуток власних енергетичних джерел. Лише за таких умов Україні вдасться впоратися з негативними наслідками запуску газогону «Північний потік – 2», забезпечити населення газом і навіть продавати надлишок за кордон.

3.2. Переваги Російської Федерації від реалізації проекту «Північний потік – 2»

«Північний потік – 2» - це вкрай суперечливий і неоднозначний за своїми наслідками проект як для Росії, так і для європейських країн. Росія поспішає скоріше завершити будівництво нового газогону, вкладаючи в нього значні кошти, і ввести газопровід в дію. Стає зрозумілим, що цей проект є вкрай важливим і необхідним для Росії. Оцінюючи переваги, які отримає Російська Федерація від нового газогону, необхідно розглянути як економічну, так і політичну вигоди від проекту.

Рішення створити газопровід «Північний потік – 2», як стверджують в Москві, ґрунтується на успішному досвіді будівництва та експлуатації газопроводу «Північний потік – 1». Новий газопровід, також як і діючий, безпосередньо, за планами Росії, зв'яже «Газпром» і європейських споживачів і забезпечить високу надійність поставок російського газу в Європу. Даний газопровід, на думку влади, допоможе Росії зекономити значні кошти: так припинення транзиту через Україну та Польщу і переправлення газу Балтійським маршрутом коштуватиме Росії на 50% менше [3]. За транзит газу територією України Росія сплачувала у бюджет нашої країни щороку 2 млрд. дол. Тепер вона зможе економити близько 1 млрд. дол. і окупити проект, на який сумарно було витрачено близько 8 млрд. дол, приблизно за 9 років. А це вкрай важливо в умовах падіння видобутку газу в Європі і зростання попиту на

його імпорт. На думку російської влади «Північний потік – 2» є тим проектом, що допоможе Росії не лише посилити свою роль на європейському континенті, але й збільшити надходження до бюджету, оскільки транзит Балтійським морем вийде набагато дешевшим за транзит через українську ГТС. В цілому саме таким є офіційне виправдання Газпрому щодо доцільності і необхідності будівництва газопроводу «Північний потік – 2» [45]. Однак, насправді, цей проект має безліч нюансів. Коли ми говорим про 8 млрд. дол., слід розуміти, що маються на увазі ті кошти, що були вкладені в газопровід, який проходить конкретно дном Балтійського моря. Тут не враховуються гроші, які країна потратила на будівництва газогонів від родовищ (Ямальського півострову) до моря, а це, за різними підрахунками, від 40 до 90 млрд. дол. На думку аналітика Михайла Крутихіна «для Росії це суто збитковий проект». Куди більш раціональним було б витратити гроші на соціальне забезпечення населення і розвиток інфраструктури [2].

Голова американської фірми East European Gas Analysis Михайло Корчемкін стверджує, що обсяги коштів, витрачених на будівництво газогону від Ямалу до Балтійського моря, дорівнюють близько € 31 млрд. До цих витрат слід також додати € 9 млрд, що були витрачені на прокладання газогону дном Балтійського моря. Також до уваги слід взяти результати дослідження, проведеного в 2007 році інститутом ВНІГАЗ, що створив для «Газпрому» Програму комплексного освоєння родовищ півострова Ямал і прилеглих акваторій [2].

Як свідчать дані документу, обсяги капіталу, вкладеного у будівництво нової ГТС від Ямалу до Торжка дорівнюють за різними оцінками від 79 до 93 млрд дол. В цій програмі також зазначалось, що внаслідок значних витрат на будівництво газогону від Ямалу новий маршрут буде збитковим. Втрати «Газпрому» складатимуть приблизно по \$ 6,40 на кожен тисячу кубометрів газу [2].

Іншою проблемою є й той факт, що держави ЄС поступово переходять на відновлюючи джерела енергії і планують відмовитись від вугілля, нафти і газу в

недалекому майбутньому. Зараз Ангела Меркель заявляє, що ФРН потрібен окрім України ще одним газовий маршрут, аби забезпечити безперебійне постачання російського газу до Європи. Разом з тим вона наголошує, що до 2050 року Німеччина повністю перейде на відновлювані джерела енергії, таким шляхом йтимуть більшість європейських країн, а отже тоді виникає логічне питання: навіщо зараз вкладати значні суми грошей і будувати газогін, в якому потреба в найближчому майбутньому відпаде [2].

Аналізуючи економічні переваги, стає зрозумілим, що новий газогін жодним чином не можна вважати комерційним проектом. Значні обсяги коштів «Газпром», будучи практично державною компанією, оскільки держава володіє контрольним пакетом акцій, міг би передати в бюджет Росії задля розвитку держави, але було вирішено будувати економічно не вигідний газогін. Цей проект є вигідним лише для російських забудовників, які займалися прокладанням нових труб [26].

Якщо газопровід більшою мірою будують не з економічних причин, то тоді стає зрозумілим, що цей газогін перетвориться на інструмент політичного впливу на європейському континенті. Так, з самого початку, російська влада, представляючи проект європейським чиновникам, запевняла, що газопровід «Північний потік – 2» не замінить собою усі інші газогони на європейському континенті, а лише доставлятиме додаткові кубічні метри газу, в яких матимуть потребу європейські країни, зважаючи на зростання попиту європейці на газ і зменшення обсягів власного видобутку. На сайті «Газпрому» зазначається, що новий газогін необхідний у якості додаткового газового маршруту. На перший погляд, в цих заявах немає жодного політичного підтексту, вигідність проекту виходить з його начебто економічної доцільності. Але з іншого боку ми маємо заяву Олександра Медведєва, генерального директора «Газпрому», який відкрито заявляє про те, що в майбутньому за будь-яких умов Росія припинить транзит газу через українську ГТС [28].

В даний момент «Газпром» поступово ліквідує газогони, що ведуть до української ГТС. Так, вже ліквідовано 4300 км газових труб і 62 компресорних

станції. Виходить, що «Північний потік» і «Турецький потік» необхідні Росії аби припинити транзит газу через українську ГТС і створити газові маршрути, які стануть альтернативними українській ГТС і позбавлять Росію залежності від України в рамках газового транзиту. Усі ствердження російської еліти щодо економічної обґрунтованості нового газогону і необхідності транспортувати додаткові обсяги газу, є неправдою [31].

Факт того, що «Газпром» відмовляється укласти договір з Україною щодо транзиту російського газу на довгий термін говорить про те, що компанія «Газпром» сподівається запуснути новий газогін в обхід України і відмовитись використовувати її ГТС. Тому навряд чи є сенс вірити словам Ангели Меркель, яка запевняє, що у випадку запуску газогону «Північний потік – 2» буде збережено транзит Україною [31].

Аналітик Михайло Крутихін переконаний, що новий газопровід є не комерційним, а політичним проектом і в першу чергу він обумовлений бажанням Кремля завдати шкоди Україні, яка обрала новий зовнішньополітичний курс, відвернувшись від Російської Федерації. Будівництво газогону «Південний потік», за проектом якого транзитною державою є Туреччина, представляє наочний приклад того, що справа зовсім не в наявності країни-транзитера, оскільки Росія не переживає, що стане залежною від турецької ГТС [2].

Немає жодних доказів щодо ненадійності української ГТС. Вона справді потребує модернізації, але цілком здатна транспортувати ті обсяги газу, що необхідні Європі. Не має сенсу звинувачувати українську ГТС в проблемах транспортування газу до Європи, оскільки якщо і були якісь затримки, то в першу чергу вони були спричинені волею Кремля. Жодних конкретних претензій щодо неякісного транзиту протягом 10 років Росія не висувала. До речі рівень аварійності на українській ГТС приблизно у сім разів нижчий, ніж на газопроводах Росії, а тому звинувачення, висунуті Україні з боку Росії в тому, що вона є ненадійним партнером, безпідставні [22].

До того ж, на думку экс-директора молдавського Національного агентства з регулювання в енергетиці (НАРЕ) Віктора Парлікова, Росії вигідно використовувати українську ГТС, оскільки таким чином Російська Федерація транспортує газ в Придністров'я і Молдову, роблячи ці регіони повністю залежними від себе, оскільки інших маршрутів отримання газу Молдова не має. Саме так Росія забезпечує енергетичну і фінансову безпеку «російського анклаву» – невизнаної Придністровської республіки, яка заборгувала «Газпрому» близько 7 млрд доларів і знаходиться в повній залежності від Росії [26].

Якщо Молдова вирішить перейти на реверсні поставки російського палива газопроводом «Турецький потік» через Туреччину, Болгарію і Румунію, тоді Росія не зазнає по суті ніяких збитків, однак такий перехід вимагає від Молдови значних капіталовкладень в технічне переоснащення газотранспортної системи, аби отримувати газ з Румунії [23].

Румунія пропонує Молдові ще один варіант, який допоможе країні позбавитись залежності від Росії. Альтернативний газопровід Ясси-Унгени-Кишинів довжиною 120 км передбачали здати в експлуатацію до кінця 2019 року, але добудувати його не встигають. Рамона Манія Менеску, міністр закордонних справ Румунії, на прес-конференції в Кишиніві 9 жовтня 2019 року повідомила журналістам, що новий газопровід почне працювати навесні 2020 року. І це, за її словами, «забезпечить енергетичну незалежність і стійкість країни». Вартість проекту становить 93 млн євро. Гроші виділила румунська компанія Transgaz [25].

Росія усвідомлює можливі збитки від відмови використовувати українську ГТС, але бажає бути абсолютно незалежною в постачанні газу до країн Європи, тому йде на такі кроки. Європейські країни керуються економічними інтересами, самім європейцям байдуже, у якої країни купувати газ, головне, щоб він був дешевшим, а тому факт російської агресії на сході України практично не впливає на рішення ФРН співпрацювати з Російською Федерацією задля реалізації проекту «Північний потік – 2». Кількість

бажаючих купувати газ у Росії зростає, а тому з'являється необхідність розширювати мережу газопроводів [30].

Отже, проект «Північний потік – 2» є вкрай важливим для Росії. За офіційною версією «Газпрому», цей газопровід принесе значні економічні переваги Російській Федерації, оскільки транзит газу Балтійським морем є набагато дешевшим, ніж транзит через Україну і Польщу. Однак, проаналізувавши ті обсяги коштів, що були витрачені на проект, - стає зрозумілим, що справа не в економічній вигоді, а в політичній. Новий газопровід необхідний Росії аби з одного боку послабити економіку України, позбавивши її ролі транзитера, а з іншого боку, посилити свій вплив в Європі. Для Російської Федерації газопровід «Північний потік – 2» в першу чергу є інструментом політичного впливу.

3.3. Вплив нового газопроводу на економічне і політичне життя країн ЄС

Після завершення будівництва і запуску газогону «Північний потік – 2» російський газ доставлятиметься в Європу новим маршрутом в обхід України, Росія розраховує поступово повністю відмовитись від української ГТС. Представники Європейського парламенту стурбовані тим, що після реалізації цього проекту Росія зможе вдаватись до маніпуляцій і шантажу європейських країн, використовуючи постачання газу [28]. Саме таким чином Російська Федерація шантажувала Україну у 2006 і 2009 роках, коли з ініціативи «Газпрому» відбувались перекриття поставок російського газу. Звинувачення з боку Росії в тому, що Україна відбирала у неї газ під час транзиту протягом 2009-2019 років далі чуток не дійшли, тому виникає багато сумнівів у словах представників російської влади [31].

Коли «Газпром» зменшив обсяги постачання газу Україною до Європи у 2014 – 2015 роках, він пояснив свою позицію бажанням зупинити реверс газу в Україну. Задля цього Росія втратила близько \$ 6 млрд прибутку. Експерти

вважають, що такі дії з боку Росії можуть загрожувати європейській енергетичній безпеці за умови побудови газогону «Північний потік – 2» [28].

Окрім можливих маніпуляцій цей газогін несе й інші загрози для ЄС. Справа в тому, що український транзитний маршрут здатний забезпечити гнучкість поставок російського газу. Україна є тією країною, що, маючи величезні підземні сховища газу, виконує роль рятівного кола у надзвичайних ситуаціях, пов'язаних з перепадами в попиті на газ. Новий газогін через Балтійське море не буде здатний реагувати на перепади попиту, а тому цілком можливо, що такі ситуації призведуть до підвищення ціни на газ, що транспортується у Європу.

Зараз «Газпром» не може відмовитися від української ГТС. По-перше, балтійські труби не здатні забезпечити гнучку систему постачання газу, а по-друге, «Газпром» не може використовувати новий газогін на повну силу, оскільки є монополістом, а це заборонено Законодавством ЄС. Відповідно до норм «третього енергетичного пакету» ЄС і зміненої Газової директиви, російська компанія змушена змінити свою поведінку в Європі.

Газогін «Північний потік – 2» скоро добудують, проте важко сказати, коли він почне функціонувати. Згода Данії на прокладання труб біля острова Борнхольм значно пришвидшила процес будівництва нового газогону. Однак, слід розуміти, що навіть, якщо газопровід добудують до кінця 2019 року, його все одно не зможуть запустити. Справа в тому, що Європа вимагає від Росії дотримуватись антимонопольних правил ЄС: надати доступ до труби іншим газовим компаніям, крім російської, і позбавити «Газпром» права власника і оператора нового газогону [23].

І хоч проект підтримують впливові європейські держави, відчувається, що європейці також стурбовані можливими негативними наслідками проекту, а тому тиснуть на Росію, аби вона дотримувалась норм європейського законодавства. Стосовно проблем енергетичної безпеки ЄС в Амстердамі проходила конференція, учасники якої обговорювали можливі наслідки

реалізації проекту «Північний потік – 2» для Європи і намагались оцінити економічні і політичні вигоди газогону для Росії [24].

На цій конференції багато експертів заявили, що вони сумніваються в суто економічній доцільності газогону і підозрюють політичне підґрунтя. Так, нідерландець, член партії D66 Річард Хугланд протягом свого виступу на конференції акцентував увагу на агресивній політиці Росії, на використанні нею енергетики у якості геополітичної зброї і акцентував увагу на порушеннях Росією міжнародних договорів і міжнародних норм [36].

Український посол, що перебуває а службі в Нідерландах, Всеволод Ченцов наголосив, що реалізація проекту «Північний потік – 2» є складовою гібридної війни, яку розпочала Росія на теренах України. Під час своєї промови Всеволод Ченцов наголосив на необхідності застосування положень третього енергетичного пакету ЄС до Росії [36].

Всеволод Ченцов у своїй промові згадав про заключні положення Європейського суду, який відмінив рішення Європейської комісії щодо надання Росії монопольного права у використанні німецького газопроводу OPAL, що, у свою чергу, є наземною частиною газогону «Північний потік – 1». Слід ще раз відзначити, що газогін «Північний потік – 2» проходитиме тим самим шляхом, що і «Північний потік – 1». «Саме солідарна позиція України з партнерами серед ЄС дозволяє розраховувати на збереження транзиту російського природного газу по українській ГТС, що є запорукою безпеки поставок», – підкреслив Ченцов. Український посол переконаний, що відповідне рішення Європейського суду збільшить шанси України на підписання нової угоди з Росією щодо газового транзиту відповідно до норм європейського законодавства: на тривалий термін і з чітким визначенням обсягів газу, що транспортуватиметься [36].

Під час конференції багато експертів заявляли про економічну необґрунтованість нового газогону. Експерти запевняли, що новий газопровід необхідний Росії лише для того, щоб припинити транзит газу Україною, позбавивши її ролі європейського транзитера. До того ж цей проект потребує

значних капіталовкладень і куди більш раціональним для Росії було б інвестувати гроші у розвиток власної газотранспортної інфраструктури, побудувати газові сховища.

Такі експерти як Михайло Корчемкін і Михайло Крутіхін акцентували увагу на корумпованості проекту «Північний потік – 2». Справа в тому, що деякі російські бізнесмени отримали значні прибутки за рахунок будівництва нових наземних газогонів, які по суті були зайвими, оскільки можна було б використовувати і старі газопроводи.

Усі учасники конференції підтвердили факт надійності і необхідності збереження української ГТС. Алан Райлі, експерт з енергетичних питань, акцентував увагу перш на енергетичні безпеці європейського континенту. Райлі наголосив на надійності отримання газу через українську ГТС, він додав, що Україна навіть за умови анексії Криму і війни на Донбасі, виконувала свої обов'язки транзитної держави в повній мірі. Експерт наголосив, що газопровід «Північний потік – 2» вже стає причиною конфліктів між лідерами ЄС і не відповідає європейському законодавству, оскільки порушує норми Третього енергетичного пакета. Росія звинувачує Україну в тому, що її ГТС застаріла і є ненадійною для безперебійного постачання російського газу. Українська ГТС перебуває не в такому критичному стані, як про це заявляє Москва [36].

Українська ГТС пройшла абсолютно успішно міжнародний аудит 2019 року. За його результатами представники міжнародного сертифікаційного органу «TÜV SÜD» (Німеччина) зробили позитивний висновок про відповідність української ГТС світовим стандартам системи екологічного управління, управління якістю, безпекою праці та енергетичного менеджменту [37]. Німецькі аудиторі зазначили, що, «Укртрансгаз» можна вважати надійним партнером, оскільки він раціональну експлуатує український газогін. Аудиторі виявили лише чотири відхилення від норми і дали сімнадцять рекомендацій задля удосконалення управлінської системи». Українська ГТС повністю надійна, однак внаслідок довгої експлуатації потребує модернізації, аби підвищити ефективність її роботи. Кремлю маніпулює цією проблемою і

звинувачує Україну в ненадійності і в економічній не вигідності для Росії транспортувати газ через Україну. Україна справді зараз не може перекачувати як раніше по 180 млрд. куб. м газу, однак в цьому не має потреби, оскільки Росія транспортує української ГТС не більше 100 млрд. куб. м. щороку, а, за оцінками експертів, ГТС України цілком здатна забезпечити транзит 140 млрд. куб. м газу на рік і до того ж вона володіє 13 підземними газосховищами загальною активною ємністю в 31 млрд. кубометрів. В цілому рівень безпеки нашої газотранспортної системи повністю відповідає сучасним вимогам, що, власне, і підтвердили німецькі експерти, а Росія лише поширює чутки, аби виправдати необхідність і доцільність проекту «Північний потік – 2» [37].

Рем Кортевега, експерт з інституту Clingendael (Нідерландський інститут міжнародних відносин) підкреслив, що Європейському Союзу слід захищатись від політики Російської Федерації. Він виявив недовіру до Росії, не розуміючи, яким чином можуть поєднуватись підтримка країнами ЄС України, визнання угоди про Асоціацію нашої країни з ЄС, Мінські домовленості з будівництвом газогону в обхід України, який позбавить нашу державу транзитної ролі і представлятиме для неї економічну і політичну загрози. Він назвав газ енергетичними м'язами Москви, які вона використовує в своїх геополітичних інтересах. Рем Кортевега наголосив, що таким чином Кремль зможе маніпулювати європейськими країнами, шантажуючи їх постачанням газу [36].

На нідерландській конференції з питань енергетичної безпеки Європи відзначилась Євгенія Чирикова, опозиціонер, екологічна активістка. Вона заявила, що Європа, збираючись купувати російський газ, буде платити за російську пропаганду, корупцію і агресію Росії в Сирії та в Україні [36].

Брамс ван Ойк, депутат Палати представників парламенту Нідерландів, член Партії Зелених заявив про цілком можливі загрози, які нестиме новий газогін для оточуючого середовища. Він зазначив, що Партії Зелених протягом останніх років неодноразово акцентувала увагу нідерландського парламенту на геополітичних загрозах, які нестиме проект. Окрема роль у заявах депутата

відводилась Україні і тим негативним наслідкам, що загрожують нашій державі у випадку запуску нового газогону [48].

Зараз в Європі сперечаються щодо нового газогону, постійно йде обговорення можливих політичних загроз і економічної доцільності проекту. Після конференції в Нідерландах і жовтні були проведені конференції в Берліні і Страсбурзі, також були збори, що проводились некомерційними громадськими організаціями з таких країн як Німеччина, Естонія, США, Франція, Литва, Польща, Україна та Росія [48].

За планами «Газпрому» Росія буде у майбутньому прокачувати газ по чотирьом ниткам і транспортувати до ФРН 110 млрд кубометрів газу щороку. Також країна транспортуватиме близько 16 млрд. куб. м газу «Турецьким потоком». Якщо Росія зможе реалізувати заплановане, то, скоріш за все, вона відмовиться використовувати українську ГТС найближчим часом.

Аби не допустити можливі кризи, пов'язані з порушенням газопостачання в Європі, в жовтні 2017 року Європейський Парламент ухвалив новий порядок постачання газу: відтепер усі європейські країни повинні підтримувати одна одну у випадках збою в постачанні газу і у разі неможливості для певної країни отримувати газ від постачальника, – надати їй можливість купувати газ у інших [8].

В цілому, більшість європейських країн вважають газопровід «Північний потік – 2» комерційним, однак усвідомлюють можливі загрози від реалізації проекту і побоюються можливої залежності від імпорту російського газу, а тому постійно наголошують на необхідності диверсифікації постачальників природного газу в Європу. Деякі європейські держави будують газові інтерконектори, аби з'єднатись з газовою інфраструктурою сусідніх держав і розширити можливі джерела постачання газу. Так, Польща побудувала інтреконектор, який з'єднує польський газопровід з чеськими, словацьким, угорським і хорватським [25]

Незважаючи на негативні наслідки, європейським країнам немає сенсу блокувати проект «Північний потік – 2», побоюючись того, що Росія може

змусити їх йти на поступки, шантажуючи припинити постачання газу. Врешті-решт, якщо Росія багатиме зробити таким чином, то вона може припинити транзит і українською ГТС. Інша справа, – це в першу чергу не вигідно для самої Росії, яка втратить з одного боку довіру, а з іншого, – значні кошти, зупинивши постачання газу на європейський ринок [2].

Обсяг газу, який закуповує щороку Європа, постійно збільшується. Це пов'язано з відмовою європейських країн від використання вугілля, що значно шкодить клімату. Німеччина – одна з перших європейських країн, що налаштована у майбутньому повністю відмовитись від вугілля. Саме тому обсяги імпорту газу з Росії до Європи будуть постійно зростати. Російські газові родовища найближче розташовані до Європи, а тому і ціна менша; маршрути постачання газу налагоджені десятиріччями спільної роботи, все це перетворює Російську Федерацію на найбільш вигідного газового партнера для європейських країн. До того ж Газпром будує «Північний потік – 2» за участі німецької, австрійської, британсько-голландської компаній, які вже вклали значні кошти в цей проект, а тому не дозволять заблокувати будівництво газогону [45].

Проект «Північний потік – 2» посилює взаємозв'язок і взаємозалежність між Росією і європейськими країнами, в першу чергу Німеччиною та Австрією. Таке зближення негативно оцінюють США, які бажають налагодити постачання американського зрідженого газу до Європи і наполягають на необхідності диверсифікації джерел газу для європейських країн, щоб запобігти політичному шантажу з боку Росії, яка поступово перетворюється на країну-монополію в енергетичній сфері на європейському континенті [53].

80% депутатів Європарламенту, 24 з 28 країн-членів Євросоюзу не підтримують будівництво нового газогону. Противники «Північного потоку – 2» впевнені, що не українська ГТС загрожуватиме енергетичній безпеці європейських країн, а саме новий газогін Москви. Відповідно до результатів досліджень шведського центру Foreign Technology-Studsvik Energiteknik AB можна зробити висновок, що Росія часто вдається до політичних маніпуляцій,

використовуючи постачання газу. Так, згідно з дослідженням, Росія протягом 1991-2004 рр. більше 40 разів відключала постачання газу через різні політичні мотиви. Взимку в 2006 і 2009 роки Росія припиняла постачання енергоресурсів до Європи, а в період з кінця 2014 по початок 2015 років вдалась до скорочення обсягів газу наполовину. Україна в ці роки зробила все можливе аби зберегти постачання газу до Європи. «Газпром» внаслідок таких дій зазнав значних економічних збитків, але показав, наскільки впливовою є Росія і наскільки залежать від неї європейські країни. Саме тому можна констатувати, що така поведінка Росії є вкрай недобросусідською по відношенню як до України, так і до європейських держав в цілому. Недарма цей проект називають «інструментом гібридної війни» [53].

В цілому зрозуміло, що лише ті країни, які матимуть значні економічні вигоди від проекту, позитивно ставляться до газопроводу. Особливо схвалює проект Німеччина. Для цієї країни два «Північних потоки» – це додатковий маршрут імпорту енергоносіїв, який дозволяє німцям створити на своїй території важливий газотранспортний вузол з постачання газу не тільки Північно-Західної Європи, але навіть Італії через Чехію і Австрію.

Коли в 2012 році європейські регулятори енергетичного ринку почали вести розслідування дій монополіста «Газпрома» в східній Європі, російська компанія почала змінювати свою поведінку. Саме в цей час Росія вдалась до нормалізації ціноутворення, скасовувала несправедливі умови в контрактах та інше. А відтак вже до 2019 року всі претензії з боку слідчих органів Європейської комісії були зняті, «Газпром» більше не повинен був сплачувати штраф за зловживання своїм домінуючим становищем на газовому ринку в ряді європейських держав [50].

Зараз європейські посадовці вимагають від Росії послідовного реформування енергетичної галузі, оскільки за інакших умов «Газпром» буде не здатний виконати норми Європейського Союзу щодо забезпечення енергетичної безпеки. В цілому можна констатувати, що Російській Федерації, якщо вона хоче на повну запуснути новий газогін «Північний потік – 2», слід

визначитись з незалежним власником чи оператором газопроводу, забезпечити систему прозорих і справедливих тарифів, а також надати дозвіл використовувати трубопровід тим компаніям, які не відносяться до «Газпрому». Російське законодавство виконати такі вимоги не може, оскільки єдиним експортером газу є власник і оператор російської газотранспортної системи, тобто «Газпром» [25].

Окремим негативним наслідком будівництва газопроводу для Європи стає логічне загострення відносин з США. Америка наполягає на необхідності диверсифікувати джерела енергії і відмовитись від будівництва газопроводу, який, на думку американської влади, становитиме загрозу енергетичній безпеці ЄС. Санкції щодо компаній, які беруть участь в реалізації енергетичного проекту «Північний потік – 2» вже включені американськими сенаторами в законопроект про оборонний бюджет США на 2020 рік [17]. Сенату довелося включити санкції в військовий бюджет, оскільки газопровід буде запущений вже в 2020 році, а на прийняття більш масштабного законопроекту у американської влади часу не було. За основу санкцій були взяті пропозиції, внесені раніше сенаторами Тедом Крузом, республіканцем з Техасу, і Джином Шахіном, демократом з Нью-Гемпшира. За планом сенаторів, заходи повинні стосуватись тих суден, що прокладають трубопровід, а також керівників компаній, пов'язаних з ними. Санкції передбачають відмову їм у візах і блокування трансакцій, пов'язаних з їх власністю в США [17].

Однак іноземні компанії підтвердили свою прихильність проекту, який реалізується за планом, не зважаючи на загрозу санкцій. В першу чергу про це заявили в німецькій компанії Uniper – одному з п'яти партнерів «Газпрому» по «Північному потоку – 2». Член правління Uniper Крістофер Дельбрюк заявив, що його компанія і далі буде дотримуватись усіх контрактних зобов'язань перед «Північним потоком – 2». Позиція Німеччини зрозуміла, оскільки цей газогін є вкрай необхідний німцям на тлі зниження видобутку природного газу на європейському континенті [16].

Німецька компанія Wintershall – ще один учасник проекту – також заявила, що продовжуватиме участь в проекті. На думку керівників компанії, «Північний потік – 2» зміцнить інфраструктуру і безпеку поставок до Європи, а це є вкрай важливим з урахуванням зниження видобутку обсягів газу в цьому регіоні [16].

Американські сенатори чітко усвідомлюють, що Вашингтон не зможе зупинити реалізацію проекту «Північний потік – 2». Таку думку на початку грудня 2019 року висловив сенатор-демократ Кріс Мерфі. Про це він заявив на конференції в американській столиці, організованій Атлантичною радою. За його словами, Вашингтон повинен знайти інший шлях аби зупинити проект російського газопроводу. «Федеральне агентство новин» зазначило, що демократ також висловив надію на те, що сенат США незабаром прийме законопроект щодо «європейської енергобезпеки», який націлений на боротьбу з впливом Росії, для цих цілей з бюджету планується виділити близько \$ 1 млрд. [17].

У відповідь американським санкціям глава комітету бундестагу з економіки та енергетики Клаус Ернст заявив, що за таких умов Німеччина буде змушена вжити відповідних заходів. Він підкреслив, що американців не повинно стосуватись, яким чином Берлін та інші європейські країни ведуть свою енергетичну політику [16].

Німецька компанія Wintershall Dea обіцяла завершити будівництво газопроводу до кінця 2019 року. За словами віце-прем'єра Росії Дмитра Козака, «Північний потік – 2» запустять в середині 2020 року. А тому зараз, коли газогін фактично добудований, США вже не зможуть зупинити проект, навіть прийнявши закони щодо санкцій і виділивши гроші з бюджету на проведення відповідних заходів [16].

З іншого боку, навіть якщо США і введе санкції, то таким чином Америка завдасть шкоди більшою мірою не основним п'ятьом європейським компаніям, які фінансують проект (до них, крім Wintershall і Uniper, відносяться австрійська OMV, нідерландсько-британська Royal DutchShell і французька

Engie), а по швейцарської компанії Allseas. Оскільки саме ця компанія прокладає труби у Балтійському морі. Це може ускладнити оренду «Газпромом» у Allseas двох суден-тубоукладачів. Так, караючи компанії Allseas за причетність до «Північного потоку – 2», США в першу чергу зашкодять власному бізнесу, оскільки, як зазначає експерт Костянтин Симонов, «Allseas» є швейцарською сімейною компанією, у неї немає зовнішніх акціонерів і контракт з «Газпромом» для неї зараз основний та найважливіший. США не вигідно псувати відносини з «Allseas», тому що вона є єдиною компанією, яка може виконувати складні роботи в Мексиканській затоці і замінити цю компанію іншою практично неможливо [26].

Стосовно Америки зрозуміло, що на санкціях наполягають виключно американські сенатори, позиція ж самого президента до кінця так і не зрозуміла. На початку грудня 2019 року Дональд Трамп прокоментував ситуацію навколо «Північного потоку – 2». За його словами, Вашингтон ще не визначився з приводу санкцій відносно газопроводу. Глава Білого дому відзначив, що вважає «Північний потік – 2» тією проблемою, з якою повинна розбиратися сама Німеччина. При цьому Трамп додав, що, можливо, Німеччина взагалі не вважає новий газогін для себе проблемою. Дональд Трамп заявив: «Я взагалі-то сподіваюся, що проблемою це не буде, але ми поговоримо про це». Така позиція американського президента пояснює, чому досі з боку США не було конкретних дій по відношенню до «Північного потоку – 2» [25].

Можна зазначити, що, в цілому, проект «Північний потік – 2» матиме негативне значення для більшості країн ЄС. По суті вигоду отримають лише ФРН та Австрія, тобто країни, через територію яких буде транспортуватись газ, а також країни-забудовники: Франція, Британія та Голландія, які вклали гроші у проект і тепер бажають отримати дивіденди за транзит газу. Для усіх інших країн, на жаль, цей проект не матиме економічної вигоди і лише становитиме політичну загрозу. Яскравим прикладом тому є країни Балтії, які наразі незацікавлені в цьому проекті і аби уникнути залежності від Росії налагоджують постачання зрідженого газу з США.

Європа робить величезну помилку, відмовляючись від української ГТС, яка має систему гнучкого реагування на коливання попиту, маючи потужні підземні сховища газу і розгалужену мережу магістралей, що йдуть через кордон. «Північний потік» не має такої гнучкої пропускної спроможності, саме тому вкрай важливо зберегти транзит газу українською ГТС.

ВИСНОВКИ

«Північний потік – 2» – це новий магістральний газопровід, який з'єднає Росію і ФРН і забезпечить постачання російського газу до країн Європи в обхід України. Сам газопровід є розширенням вже існуючого газопроводу «Північного потоку – 1» і практично повторює його шлях. Новий газопровід необхідний для збільшення обсягів газу, що транспортуються до Європи.

Проект «Північний потік – 2» відрізняється від «Північного потоку – 1» по-перше, місцем виходу, оскільки перший газопровід бере свій початок у м. Виборг, а другий, – у м. Усть-Луг, а по-друге, складом компаній, які вкладають гроші у його будівництво. Головним акціонером і інвестором проекту є російська компанія «Газпром», якій належить 51% акцій, іншими акціонерами є німецькі компанії, голландсько-британська, австрійська та французька.

Позиції країн Європи по відношенню до газопроводу «Північний потік – 2» розділились. Одні держави вважають новий газогін суто економічним проектом, а інші вбачають в ньому можливість для політичних маніпуляцій з боку Росії. Внаслідок цього газопровід «Північний потік – 2» є вкрай суперечливим проектом, який розділив країни ЄС на тих, хто підтримує проект, і на тих, хто виступає проти. Найбільшу загрозу газопровід представляє для України і Польщі, оскільки саме ці країни є головними транзитерами російського газу до європейських країн.

Країнами-прихильниками проекту «Північний потік – 2» в першу чергу є Росія, ФРН, Франція, Австрія та Британія, тобто головні інвестори газогону.

Росія є ініціатором і першою країною, яка зацікавлена в новому газопроводі. Позиція цієї країни є чіткою, головне – це припинити транзит газу через Україну і таким чином лишити її приблизно 3 млрд. дол. на рік, які вона отримувала за транзит.

ФРН є першою європейською країною, яка активно підтримує цей проект. Новий газогін є економічно вигідним для Німеччини, він надасть їй змогу регулювати постачання російського газу до інших європейських країн. ФРН поступово переходить на відновлювані джерела енергії і, керуючись,

принципами екологічної політики, планує відмовитись від атомної енергетики і максимально скоротити споживання вугілля, а газ вважається найчистішим природним ресурсом, який буде використовуватися паралельно з відновлюваними джерелами енергії. Економічні і політичні вигоди від нового газопроводу для Німеччини настільки вагомими, що ФРН цілком і повністю підтримує російський газовий проект.

Австрія – це друга країна, політики якої виступають з підтримкою нового газового проекту Російської Федерації. Інтереси Австрії і ФРН в рамках газового проекту співпадають, оскільки обидві країни задіяні в будівництві Центрально-європейського газового хабу, розташованого в Австрії. Компанії, які вклали гроші в цей проект, в першу чергу зацікавлені в збільшенні постачання газу з Росії до Німеччини і Австрії.

До європейських країн, які виступають з активною підтримкою проекту «Північний потік – 2», належить Франція. Зв'язки Франції з Німеччиною стають все міцнішими, оскільки такий союз посилює позиції Франції у ЄС.

Шведський уряд визнає, що проект «Північний потік – 2» може становити пряму загрозу національній безпеці України, однак країна все ж таки надала дозвіл на прокладання труб у виключній економічній зоні, наголошуючи, що ця морська територія є міжнародними водами, знаходиться за межами територіальних вод Швеції, а тому країна не може чинити опір прокладанню труб. Фінляндія має схожу зі Швецією позицію стосовно проекту «Північний потік – 2». Фінляндія так само як і Швеція займає більш нейтральну позицію, відмовляючись відкрито підтримувати чи виступати проти російського газового проекту.

Норвегія нейтрально відноситься до проекту. Норвезька будівнича компанія Kvaerner уклала договір з Газпромом щодо будівництва нового газопроводу, а представники норвезької влади або реагують на газопровід вкрай пасивно, або взагалі ніяк не коментують цей проект.

Що стосується Великої Британії і Нідерландів, то тут слід відзначити, що на політичному рівні практично усі урядовці країн жодним чином не

підтримують цей проект, оскільки не зацікавлені в посиленні ролі ФРН чи Росії в ЄС. В цьому проекті зацікавлена лише британсько-голандська фінансова компанія, яка бере участь у будівництві газогону.

Така країна як Чехія, в цілому, висловлює свою підтримку новому газогону і про це на офіційному рівні заявив чеський президент Мілош Земан. Чехія намагалась довгий час не займати одностайної позиції по відношенню до російського проекту і маневрувала між прихильниками і противниками газопроводу. Зараз Чехія не бажає псувати відносини з ФРН, через яку вона отримує російський газ, і налаштована відновити з Росією економічні зв'язки у всіх можливих сферах. В проекті «Північний потік – 2» зацікавлений чеський газотранспортний оператор Net4Gas, який бажає разом з німецькою і словацькою компаніями побудувати інтерконектор, який з'єднає газову мережу Чехії з мережею Німеччини, аби доставляти російський газ від газопроводу «Північний потік – 2» до Чехії.

Позиція Угорщини стосовно проекту «Північний потік – 2» є вкрай неоднозначною. З одного боку ця країна була однією з тих, які звертались до Єврокомісії з проханням заборонити будівництво російського газопроводу, а з іншого, – політична верхівка налаштована вкрай проросійські і виступає за зняття санкцій з Росії і відновлення з нею повноцінних економічних відносин. З огляду на все це можна констатувати, що Угорщина не є серйозним противником проекту «Північний потік – 2», будь-які промови угорського уряду про заборону будівництва газопроводу носять більше декларативний характер і по суті практично не впливають на побудову газогону.

Всі ці країни вважають проект «Північний потік – 2» більшою мірою комерційним, вони усвідомлюють, які економічні вигоди отримуватимуть після запуску газогону, а тому виступають на його підтримку.

Однак, проект «Північний потік – 2» влаштовує не всі країни. В Європі є принаймні три країни, які відкрито виступають проти проекту, – це Україна, Польща і Словаччина – країни-транзитери російського газу. Вкрай суперечливу позицію по відношенню до майбутнього газогону займають Данія, Італія,

Румунія, Молдова та країни Балтії. З прямим осудом зустріли цей проект Сполучені Штати Америки і на це є безліч причин.

Україна, Польща, Словаччина і країни Балтії вкрай негативно відносяться до проекту «Північний потік – 2», особливо своє незадоволення проявляє Україна і Польща. Ці країни вбачають в новому газовому проекті загрозу політичній стабільності в своїх країнах. Вони переконані, що Російська Федерація може використовувати постачання газу як інструмент політичного впливу і маніпуляцій. Польща виступає проти газопроводу «Північний потік – 2», оскільки цей газопровід складатиме конкуренцію газопроводу Ямал-Європа, яким транспортується газ з Російської Федерації через Білорусію і Польщу до Німеччини. Зменшення обсягів газу, який постачатиметься цим газогоном, означитиме для Польщі втрату грошей, які вона отримувала за транзит, таку ж проблему має і Україна.

Румунія і Молдова також не підтримують проект «Північний потік – 2», наголошуючи, що він загрожує політичній стабільності в Європі.

Країни Балтії не бажають бути залежними від Росії, а тому намагаються диверсифікувати джерела газу, налагоджуючи постачання газу з США. Вони жодним чином не зацікавлені в новому російському газовому проекті.

Данія довгий час не надавала дозвіл на прокладання труб в своїх водах, однак в кінці жовтня 2019 року все ж таки погодилась.

Італія особливо не зацікавлена в газопроводі «Північний потік – 2», країна бере участь у проекті «Турецький потік», який передбачає постачання газу з Росії до Туреччини, а звідти відповідно в Італію. Цей проект є набагато економічно вигіднішим для Італії, ніж «Північний потік – 2», і до того ж надає італійцям можливість не залежати від ФРН у постачанні газу.

В цілому, головною причиною, через яку деякі європейські країни виступають проти нового газового проекту, є можлива залежність від Росії. Ці країни не бажають бути предметом політичних маніпуляцій з боку Російської Федерації.

Серед усіх європейських країн будівництво газопроводу «Північний потік – 2» в першу чергу економічно не вигідне для нашої країни. Україна є країною-транзитером, українська ГТС була побудована в часи Радянського Союзу і з того часу виконувала роль прямого постачальника російського газу до Європи.

Російська Федерація намагається збільшити кількість маршрутів, якими постачається газ до європейських країн аби не бути повністю залежною від країн-транзитерів. Таким чином будівництво ще одного газогону, яким російський газ доставлятиметься до Європи, призведе якщо не до повної відмови з боку Росії використовувати українську ГТС, то точно до значного скорочення об'ємів газу, внаслідок чого робота української ГТС стане збитковою. Реалізація цих проектів загрожує Україні втратою експортної ролі. З огляду на все це українська влада називає газовий проект «політичним» і вважає, що його головною метою є ослаблення економіки України з одного боку, оскільки вона лишиться грошей, що отримувала за транзит газу, а з іншого, – надасть Росії змогу бути незалежною в питаннях транспортування газу до Європи.

Реалізація проекту «Північний потік – 2» загрожує стабільності України і є не тільки економічним, а й політичним проектом Російської Федерації. Припинення транспортування російського газу через Україну до Європи може загрожувати ескалацією конфлікту на сході країни, оскільки з 2014 року саме збереження цілісності української ГТС не давало Росії змоги розгорнути бойові дії. Саме тому Україна, усвідомлюючи усі негативні наслідки від реалізації цього проекту, намагається заручитися підтримкою європейської спільноти і США, аби не допустити запуску нового газогону.

Однак Україна не має жодних прав заблокувати проект, оскільки формально він є суто комерційним, а його будівництво відповідає нормам законодавства ЄС. З огляду на все це українська держава має декілька варіантів вирішення цієї проблеми. Для нашої країни важливо зберегти транзит газу, однак навряд чи між Росією і Україною буде підписаний новий договір щодо транзиту російського газу на термін, поки не запустять новий трубопровід.

Якщо такий договір і буде укладений, то не більше, як на 1-2 роки. За таких умов Україні необхідно зацікавити європейські країни використовувати українську ГТС, але для цього держава повинна залучити інвесторів і модернізувати газогін, попередньо провівши реформи в енергетичній сфері. Українська держава, багата на запаси природного газу, а тому для нас є вкрай важливим розпочати видобуток власних енергетичних джерел. Лише за таких умов Україні вдасться впоратися з негативними наслідками запуску газогону «Північний потік – 2», забезпечити населення газом і навіть продавати надлишок за кордон.

Проект «Північний потік – 2» є вкрай важливим для Росії. За офіційною версією «Газпрому», цей газопровід принесе значні економічні переваги Російській Федерації, оскільки транзит газу Балтійським морем є набагато дешевшим, ніж транзит через Україну і Польщу.

Однак, проаналізувавши ті обсяги коштів, що були витрачені на проект, - стає зрозумілим, що справа не в економічній вигоді, а в політичній. Новий газопровід необхідний Росії аби з одного боку послабити економіку України, позбавивши її ролі транзитера, а з іншого боку, посилити свій вплив в Європі. Для Російської Федерації газопровід «Північний потік – 2» в першу чергу є інструментом політичного впливу.

Аналізуючи значення нового газогону для європейських країн, в цілому можна зазначити, що, більшою мірою цей проект матиме негативне значення. По суті вигоду отримають лише ФРН та Австрія, тобто країни, через територію яких буде транспортуватись газ, а також країни-забудовники: Франція, Британія та Голландія, які вклали гроші у проект і тепер бажають отримати дивіденди за транзит газу. Для усіх інших країн, в тому числі і України, цей проект не матиме економічної вигоди і лише становитиме політичну загрозу. Яскравим прикладом тому є країни Балтії, які наразі незацікавлені в цьому проекті і аби уникнути залежності від Росії налагоджують постачання зрідженого газу з США.

Європа робить величезну помилку, відмовляючись від української ГТС, яка має систему гнучкого реагування на коливання попиту, маючи потужні підземні сховища газу і розгалужену мережу магістралей, що йдуть через кордон. «Потоки» з їх фіксованою пропускною спроможністю таку гнучкість забезпечити не можуть – цим займалася і займається поки що українська газотранспортна система. Тому вкрай важливим є збереження української ГТС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

1. Аналітичні записка. Посилення енергетичної безпеки України та ЄС – спільна відповідальність. Konrad Adenauer stiftung. 2018, грудень. URL: <https://www.kas.de/documents/270026/270075/UA+2018+PP+Enhancing+Energy+Security+of+the+EU+and+Ukraine.+%D0%A1ommon+Responsibility.pdf/5ac7756b-482e-e6bb-80a6-a72ca118fa76?version=1.0&t=1547029013502> (дата звернення: 24.10.2019).
2. Главный провал Путина – какую цену придется заплатить России за «Северный поток – 2». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G94q3B9X1A> (дата звернення: 20.11.2019).
3. Горин П. Кремль ищет альтернативу украинской ГТС, но сделать это будет нелегко. 102.ua. 2016, 23 вересня. URL: <https://112.ua/interview/kreml-ishhet-alternativu-ukrainskoj-gts-no-sdelat-eto-budet-nelegko-340591.html> (дата звернення: 20.09.2019).
4. Конвенция Организации Объединенных Наций по морскому праву. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_r.pdf (дата звернення: 15.10.2019).
5. Постанова Верховної Ради України Про Звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства щодо неприпустимості будівництва газопроводу «Північний потік – 2» та встановлення монополії Російської Федерації на газових ринках світу. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2390-19> (дата звернення: 18.09.2019)
6. Президент Румынии выступил против строительства «Северного потока – 2». ТСН. 2019, 21 серпня. URL: <https://tsn.ua/ru/svit/prezident-rumynii->

vystupil-protiv-stroitelstva-severnogo-potoka-2-1398111.html (дата звернення: 18.10.2019).

7. Außenminister Gabriel und der österreichische Bundeskanzler Kern zu den Russland-Sanktionen durch den US-Senat. Auswärtiges Amt. 2017, 15 червня. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/170615-kern-russland/290664> (дата звернення: 18.09.2019).

8. Closer cooperation and reinforced solidarity to ensure security of gas supply. Union européenne. 2017, 5 жовтня. URL: https://europa.eu/newsroom/content/closer-cooperation-and-reinforced-solidarity-ensure-security-gas-supply_fr (дата звернення: 15.10.2019).

9. Council adopts gas directive amendment: EU rules extended to pipelines to and from third countries. European Council. 2019, 15 квітня. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/04/15/council-adopts-gas-directive-amendment-eu-rules-extended-to-pipelines-to-and-from-third-countries/#> (дата звернення: 19.10.2019).

10. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. Congress.gov. 2017, 2 серпня. URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/3364/text#tocH495A701470874819A71D75B8ADCCC654> (дата звернення: 18.10.2019).

11. Directive (EU) 2019/692 of the European Parliament and of the council. 2019, 17 квітня. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/692/oj> (дата звернення: 29.10.2019).

12. Joint Statement from the President of the United States Donald J. Trump and Prime Minister of the Slovak Republic Peter Pellegrini. Foreign policy. 2019, 3 травня. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-president-united-states-donald-j-trump-prime-minister-slovak-republic-peter-pellegrini/> (дата звернення: 19.10.2019).

13. OMV Annual report 2018. URL: https://www.omv.com/pbd_download/186/875/OMV_Annual%20Report_2018.pdf (дата звернення: 18.09.2019).

14. Questions and Answers on the Commission proposal to amend the Gas Directive (2009/73/EC). European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_17_4422 (дата звернення: 17.09.2019).

15. UOKiK issues objections to a concentration – Nord Stream – 2. Office of Competition and Consumer Protection. URL: https://www.uokik.gov.pl/news.php?news_id=12477 (дата звернення: 10.02.2018).

Монографії та наукові статті:

16. Берлін відреагував на санкції США проти Nord Stream – 2. Європейська правда. 2019, 12 грудня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/12/12/7104153/> (дата звернення: 12.12.2019).

17. В оборонний бюджет США заклали санкції проти «Північного потоку – 2» і «Турецького потоку». Європейська правда. 2019, 10 грудня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/12/10/7104057/> (дата звернення: 12.12.2019).

18. Вінокуров Я. ЄС узгодили нові правила, які спростять будівництво «Північного потоку – 2». Thromadske. 2019, 13 лютого. URL: <https://hromadske.ua/posts/yes-uzgodili-novi-pravila-yaki-sprostyat-budivnictvo-pivnichnogo-potoku-2> (дата звернення: 12.08.2019).

19. Вінокуров Я. Румунія запропонувала поширити європейські енергетичні правила на «Північний потік – 2». Thromadske. 2019, 28 січня. URL: <https://hromadske.ua/posts/rumuniya-zaproponovala-poshiriti-yevropejski-energetichni-pravila-na-pivnichnij-potik-2> (дата звернення: 17.09.2019).

20. Газопровод EUGAL включен в план развития газотранспортной сети Германии на 2018-2028 гг. Neftegaz.ru. 2018, 13 лютого. URL: <https://neftgaz.ru/news/transport-and-storage/203516-gazoprovod-eugal-vklyuchen-v-plan-razvitiya-gazotransportnoy-seti-germanii-na-2018-2028-gg/> (дата звернення: 04.08.2019).

21. Германия позволила строить «Северный поток – 2» в ее водах – заявление «Газпрома». Европейская правда. 2018, 31 січня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2018/01/31/7076868/> (дата звернення: 08.08.2019).

22. Гончар М., Стукаленко І. Угода про асоціацію проти газового шантажу: як Україні реагувати на погрози РФ. Центр глобалістики «Стратегія XXI». 2019, 15 листопада. URL: <https://geostrategy.org.ua/ua/komentari-ta-ocinki/item/1602-ugoda-pro-asotsiatsiyu-proti-gazovogo-shantazhu-yak-ukrayini-reaguvati-na-rogrozi-rf> (дата звернення: 20.11.2019).

23. Гурков А. Эксперт: «Північний потік – 2» побудують, але транзит Україною буде збережено. DW. 2018, 25 червня. URL: <https://cutt.ly/qeбуV8Q> (дата звернення: 09.10.2019).

24. Гурков А. Как ЕС намерен остановить «Северный поток – 2». DW. 2019, 7 лютого. URL: <https://cutt.ly/Reбу5S8> (дата звернення: 04.09.2019).

25. Держдеп про «Північний потік – 2»: цей газопровід істотно «підірве незалежність України». УНІАН. 2018, 22 лютого. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/10016591-derzhdep-pro-pivnichniy-potik-2-cey-gazoprovid-istotno-pidirve-nezalezhnist-ukrajini.html> / (дата звернення: 25.09.2019).

26. «Єреміца В. Північний потік – 2»: дипломатія за і проти. Радіо Свобода. 2018, 8 березня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29087344.html> (дата звернення: 25.09.2019).

27. Закіров М. Українське питання у контексті Мюнхенської конференції з безпеки. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. 2017. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/rezonans/2017/rez13.pdf> (дата звернення: 16.11.2019).

28. Заславский И. «Газовые игры Кремля в Европе: Что они значат для руководства государств и корпораций». Доклад Фонда «Свободная Россия» и Атлантического Совета. VoxUkraine. 2017, 6 червня. URL:

https://voxukraine.org/ru/gazovye-igry-kremlya-v-evrope-chto-oni-znachat-dlya-rukovodstva-gosudarstv-i-korporatsij/#_ftnref6 (дата звернення: 20.11.2019).

29. Інформація о проекте. Nord Stream 2 AG. 2019, квітень. URL: <https://www.nord-stream2.com/ru/> (дата звернення: 20.09.2019).

30. Кацер-Бучковська Н. Червоні лінії переговорів щодо транзиту газу, або як не потрапити в пастку «Газпрому». Український інститут майбутнього. 2019, 16 жовтня. URL: <https://www.uifuture.org/publications/news/25104-chervoni/linii/peregovoriv/schodo/transyty/gazy> (дата звернення: 20.10.2019).

31. Кулицький С. Новітні геополітичні та гео економічні виклики і їхній імовірний вплив на перспективи розвитку української економіки. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ.2019. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4416:vitchi-znyana-ekonomika-v-umovakh-globalnikh-vpliviv&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 16.11.2019).

32. Куса І., Прокіп А. «Північний потік – 2» без обмежень: що викликало згоду Данії на скандальний російський газопровід. Український інститут майбутнього. 2019, 6 листопада. URL: <https://www.uifuture.org/publications/news/25160-pivnichyi/potik/2/bez/obmezen> (дата звернення: 16.11.2019).

33. Надеин И. «Северный поток – 2»: реальная угроза украинскому реверсу или новый инструмент шантажа со стороны «Газпрома». Delo. ua. <https://delo.ua/business/severnyj-potok-2-realnaja-ugroza-ukrainskomu-reversu-ili-povu-304160/> (дата звернення: 03.07.2019).

34. Насколько «Северный поток – 2» и «Турецкий поток» угрожают транзитным перспективам Украины. 112. ua. 2016, 15 листопада. URL: <https://112.ua/mnenie/naskolko-severnyu-potok-2-i-tureckiy-potok-ugrozhayut-tranzitnym-perspektivam-ukrainy-340600.html> (дата звернення: 11.10.2019).

35. Нафтогаз відреагував на заяву Меркель щодо «Північного потоку – 2». Тиждень. ua. 2018, 10 квітня. URL: <https://tyzhden.ua/News/212172> (дата звернення: 29.09.2019).

36. Ніцович Р. Експерт DiXi Group із Гааги – про загрози Північного потоку – 2. DiXi group.2019, 27 вересня. URL: <http://dixigroup.org/news/ekspert-dixi-group-iz-gaagi---pro-zagrozi-pivnichnogo-potoku-2/> (дата звернення: 14.10.2019).

37. Обух В. Украинская ГТС: масштабы впечатляют, состояние «желает лучшего». Укринформ. 2019, 30 січня. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-economy/2630579-ukrainskaa-gts-masstabu-vpreatlaut-sostoanie-zelaet-lucsego.html> (дата звернення: 07.12.2019).

38. Осадчий Т. Естонія та Литва наближаються до енергетичної незалежності від Росії. Глобал Аналітик. 2019, 19 серпня. URL: <https://cutt.ly/MeбtсVe> (дата звернення: 25.09.2019).

39. Прем'єр Італії виступив проти будівництва газопроводу «Північний потік – 2». Цензор.нет. 2016, 26 квітня. URL: https://censor.net.ua/ua/news/386333/premyer_italiyi_vystupyv_proty_budivnytstva_gazoprovodu_pivnichnyui_potik2 (дата звернення: 21.09.2019).

40. Прокіп А. Європі вигідний «Північний потік – 2». Український інститут майбутнього. 2018, 24 січня. URL: <https://www.uifuture.org/post/evropi-vigidnij-pivnicnij-potik-2-andrian-prokip/> (дата звернення: 14.07.2019).

41. Прокіп А. Три сценарії українського транзиту. Український інститут майбутнього. 2019, 21 січня. URL: <https://www.uifuture.org/publications/news/24545-try/scenarii/ukrainskoho/tranzytu> (дата звернення: 20.10.2019).

42. Путінські потоки: військові загрози. Центр глобалістики «Стратегія XXI». URL: <https://geostrategy.org.ua/ua/analitika/item/1569-putinski-potoki-viyskovii-zagrozi> (дата звернення: 20.11.2019).

43. Ринкевич: «Северный поток – 2» создает много угроз безопасности. DELFI. 2017, 3 березня. URL: <https://rus.delfi.lv/biznes/bizopinion/rinkevich-severnyj-potok-2-sozdaet-mnogo-ugroz-bezopasnosti.d?id=48581001> (дата звернення: 14.10.2019).

44. Северный поток — 2. Википедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA_%E2%80%94_2 (дата звернення: 10.02.2018).
45. Северный поток – 2». Газпром. URL: <https://www.gazprom.ru/projects/nord-stream2/> (дата звернення: 04.08.2019).
46. «Северный поток – 2» набрал темп в датских водах. EAD. 2019, 5 грудня. URL: <https://eadaily.com/ru/news/2019/12/05/severnyu-potok-2-nabral-temp-v-datskih-vodah> (дата звернення: 07.12.2019).
47. Супрун О. У Росії назвали терміни, коли запрацює «Північний потік – 2». 2019, 21 листопада. <https://www.unn.com.ua/uk/news/1837044-u-rosiyi-nazvali-koli-zapratsyuye-pivnichniy-potik-2> (дата звернення: 22.11.2019).
48. Танасійчук О. Расмуссен про Nord Stream – 2: Закликаю європейських політиків – зупиніть проект. Укрінформ. 2017, 6 грудня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2359298-rasmussen-pro-nord-stream-2-zaklikau-evropejskih-politikiv-zupinit-proekt.html> (дата звернення: 23.11.2019).
49. Третій енергопакет. Википедия. URL: <https://cutt.ly/lrqMcYk> (дата звернення: 15.09.2019).
50. Туск опасается, что газопровод «Северный поток – 2» укрепит позиции РФ. Европейская правда. 2017, 6 червня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2017/06/6/7066734/> (дата звернення: 25.09.2019).
51. Хагстрьом Мартін. Чому ми не могли зупинити «Північний потік – 2»: стаття посла Швеції. Європейська правда. 2018, 13 червня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/06/13/7083031/> (дата звернення: 10.09.2019).
52. Яцко С. Италия призвала ЕС не политизировать «Северный поток — 2». Федеральное агенство новостей. URL: <https://riafan.ru/1131466-italiya-prizvala-es-ne-politizirovat-severnyi-potok-2> (дата звернення: 21.09.2019).

53. Arthur D. Little, Economic Impact on Europe of the Nord Stream 2 Project, 2019. URL: <https://www.adlittle.com/en/nord-stream-2-economic-impact-europe> (дата звернення: 24.10.2019).

54. Austria's Kurz says Vienna supports Nord Stream 2 gas pipeline. Reuters. 2018, 28 лютого. URL: <https://www.reuters.com/article/russia-gas-pipeline-northstream-kurz/austrias-kurz-says-vienna-supports-nord-stream-2-gas-pipeline-idUSR4N1QG006> (дата звернення: 3.09.2019).

55. Daniel Ferreira. Decision on application from Nord Stream 2 AG. Government Offices of Sweden. 2018, 7 червня. URL: <https://www.government.se/press-releases/2018/06/decision-on-application-from-nord-stream-2-ag> (дата звернення: 04.09.2019).

56. Frédéric Simon. Denmark can't block Nord Stream 2, lawyer argues. EURACTIV. 2017, 7 вересня. URL: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/denmark-cant-block-nord-stream-2-lawyer-argues/> (дата звернення: 03.07.2019).

57. Gazprom Not Ruling Out Nord Stream 3 Pipeline. Financial tribune. 2018, 30 квітня. URL: <https://financialtribune.com/articles/energy/85598/gazprom-not-ruling-out-nord-stream-3-pipeline> (дата звернення: 15.09.2019).

58. Global energy transitions and Russia's energy influence in Finland. Government's analysis, assessment and research activities. Policy brief. URL: https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/19_Global+energy+transitions+and+Russias+energy+influence+in+Finland.pdf/67f16b9c-daa7-445b-9ad6-76a6c1b30a99/19_Global+energy+transitions+and+Russias+energy+influence+in+Finland.pdf?version=1.0 (дата звернення: 20.09.2019).

59. Macron calls for 'European sovereignty' to combat authoritarianism in speech at European Parliament. France 24. 2018, 17 квітня. URL: <https://www.france24.com/en/20180417-live-france-macron-eu-reform-european-parliament-speech-brexit-strasbourg> (дата звернення: 5.09.2019).

60. Stakeholder Engagement Plan – Sweden. Nord Stream 2. <https://www.nordstream2.com/media/documents/pdf/en/2019/04/stakeholder-engagement-plan-sweden.pdf> (дата звернення: 24.09.2019).

61. Steve Holland, Timothy Gardner. Trump considering sanctions over Russia's Nord Stream 2 natgas pipeline. Reuters. 2019, 12 червня. URL: <https://www.reuters.com/article/us-gazprom-nordstream-usa/trump-considering-sanctions-over-russias-nord-stream-2-natgas-pipeline-idUSKCN1TD267> (дата звернення: 20.10.2019).

62. Sweden won't block Nord Stream harbor deals, but raises defense concerns. Reuters, 2016, 13 грудня. URL: <https://www.reuters.com/article/us-sweden-nord-stream-idUSKBN1422QR> (дата звернення: 5.09.2019).

63. U.S. Says Planned Russian Pipeline Would Threaten European Energy Security. 2018, 27 січня. U.S. News. URL: <https://money.usnews.com/investing/news/articles/2018-01-27/uss-tillerson-says-nord-stream-2-pipeline-would-undermine-europes-energy-security> (дата звернення: 25.09.2019).

64. Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla. FIIA. 2016, 30 серпня. URL: <https://www.fia.fi/julkaisu/venajan-muuttuva-rooli-suomen-lahialueilla> (дата звернення: 20.09.2019).

ДОДАТКИ

Додаток А

Мал. 1. Маршрут газопроводу «Північний потік – 2»



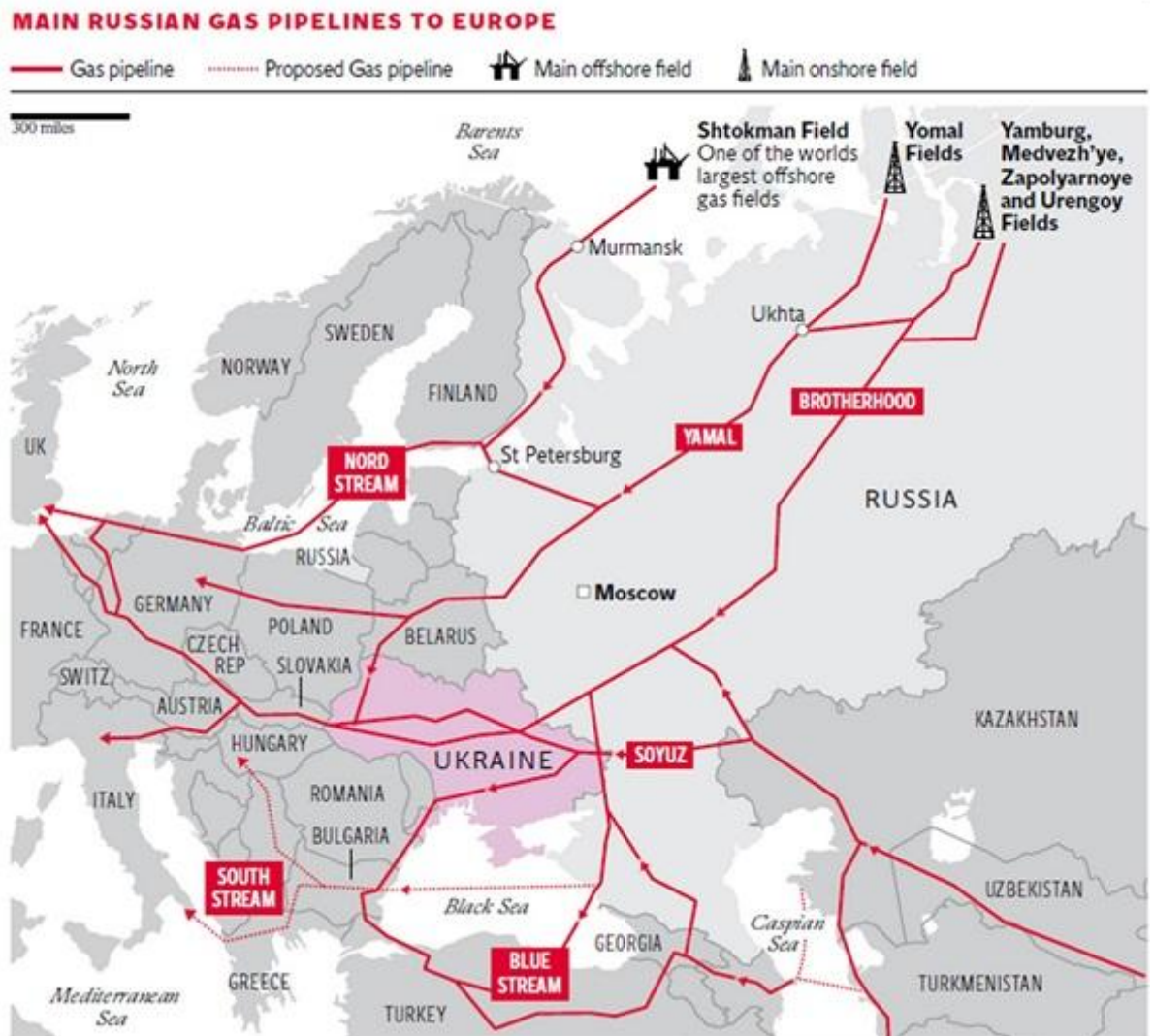
Джерело: Путінські потоки: військові загрози. *Центр глобалістики «Стратегія XXI»*. URL: <https://geostrategy.org.ua/ua/analitika/item/1569-putinski-potoki-viyskovyi-zagrozi> (дата звернення: 20.11.2019).

Мал. 2. Маршрути постачання газу з Росії до Європи



Джерело: Прокіп А. Європі вигідний «Північний потік – 2». Український інститут майбутнього. 2018, 24 січня. URL: <https://www.uifuture.org/post/evropi-vigidnij-pivnicnij-potik-2-andrian-prokip/> (дата звернення: 14.07.2019).

Мал. 3. Головні газогони постачання енергоресурсів з Росії до Європи



Джерело: Головні російські газогони на території європейського континенту. U.S. Says Planned Russian Pipeline Would Threaten European Energy Security. 2018, 27 січня. U.S. News. URL: <https://money.usnews.com/investing/news/articles/2018-01-27/uss-tillerson-says-nord-stream-2-pipeline-would-undermine-europes-energy-security> (дата звернення: 25.09.2019).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**БІЗНЕС-ПРОЕКТ
«БУДІВИЦТВО ЗПГ-ТЕРМІНАЛУ У М. ЗАПОРІЖЖЯ ЗА ПІДТРИМКИ
АМЕРИКАНСЬКОЇ КОМПАНІЇ FRONTERA»
(додаток до дипломної роботи магістра на тему «Північний потік – 2»:
наслідки реалізації для Росії, України та країн ЄС»)**

Виконала: студентка
історичного факультету
спеціальності Країнознавство
освітньо-кваліфікаційного рівня
магістр, група 8.02918
Іщенко Карина Віталіївна

Суть проекту: будівництво ЗПГ-терміналу у м. Запоріжжя за фінансової підтримки компанії Frontera і участі запорізької газової компанії «Запоріжгаз».

Фінансування проекту: гроші державного, міського бюджету, американські інвестиції.

Резюме

Україна в цілому і Запорізька область конкретно представляють значний інтерес для інвесторів. США чинять опір проекту «Північний потік – 2» і намагаються збільшити поставки зрідженого газу до Європи. Америка розглядає Україну як потенційного покупця американського зрідженого газу, інтерес до якого виросте у випадку запуску газопроводу «Північний потік – 2» і припинення транзиту російського газу через Україну. Польща є тією країною, на території якої вже побудований ЗПГ-термінал. З огляду на це Україна може домовитись з Польщею щодо постачання американського зрідженого газу через українську ГТС.

Окрім цього, Запоріжжя, маючи власний порт, може за прикладом Одеси розпочати будівництво власного ЗПГ-терміналу і отримувати зріджений газ на пряму в танкерах. Для цього Україна потребує значних американських інвестицій. Якщо такий термінал буде побудований, то Україна зможе експортувати регазифікаційний ЗПГ на ринки сусідніх країн, включаючи Польщу, Словаччину, Угорщину, Болгарію, Румунію і Молдову, використовуючи існуючі маршрути для доставки російського газу в Євросоюз і в першу чергу українську ГТС.

Для реалізації цього проекту необхідно залучити американську компанію Frontera, яка займається будівництвом СПГ-терміналів за кордоном, до будівництва подібного терміналу у м. Запоріжжі.

ПАТ «Запоріжгаз» – підприємство, що забезпечує безперебійне постачання і транспортування природного газу всім категоріям споживачів Запорізького регіону: від приватних будинків до великих промислових комплексів, виконує роботи по ремонту і технічному обслуговуванню

газових мереж, займається проектуванням і будівництвом газопроводів різної складності і протяжності. Підприємство було засновано в 1958 році.

На сьогоднішній день ПАТ «Запоріжгаз» обслуговує майже 10 тис.км газопроводів. Підприємство забезпечує природним газом 422 промислових підприємства, понад 3 тис. об'єктів комунально-побутової сфери. Клієнтами компанії є майже 500 тис. сімей м.Запоріжжя та Запорізькій області.

Для України і Запорізької області конкретно ЗПГ-термінал дійсно важливий - це реальна диверсифікація поставок. Залежність від «Газпрому» вже не раз оберталася для України великими фінансовими втратами. Цей проект є не гіршим за реверс газу з Європи.

Суть проекту: будівництво ЗПГ-терміналу у м. Запоріжжя за фінансової підтримки компанії Frontera, участі запорізької газової компанії «Запоріжгаз» і будівничої компанії CBS-холдинг.

Аналіз стану справ у галузі

Зараз у всьому світі велику увагу приділяють розвитку енергетики регіонів та країн, що є запорукою успішного функціонування всіх галузей господарства (металургія, машинобудування, транспорт та ін.) і їх конкурентоспроможності. В Запорізької області в умовах подорожчання енергоносіїв, дефіциту традиційних невідновлюваних джерел енергії (нафта, газ, вугілля), збільшення енерговитратної складової в собівартості виробленої продукції, а також можливою енергетичної кризи внаслідок зупинення роботи української ГТС загострюється проблема використання енергетичного потенціалу регіону.

Враховуючи це, особливо важливим є диверсифікація джерел газопостачання, а тому будівництво ЗПГ-терміналу в регіоні є запорукою незалежності від російського газу у випадках проблем з постачанням. Як слідує з аналізу коефіцієнту забезпеченості внутрішнього споживання основними видами паливно-енергетичних ресурсів власного видобутку для Запорізької області, ця область характеризується в Україні

найсприятливішими умовами для розміщення енергоємних підприємств, а тому використання обсягів газу буде поступово збільшуватись. Виходячи з цього стає зрозумілим, наскільки важливим для Запорізького регіону є будівництво ЗПГ-терміналів.

Виробничий план

План будівництва ЗПГ-терміналу в м. Запоріжжя за підтримки американської компанії Frontera і ПАТ «Запоріжгаз».

1. Складання бюджету проекту.
2. Залучення компаній «Запоріжгаз» і «CBS-холдингу» до будівництва терміналу.
3. Будівництво енергетичної установки, факельної і дренажної системи, системи забезпечення безпеки експлуатації, генератори азоту. Термін реалізації проекту: 2 роки.

Передбачається 100% використання часу за рахунок роботи працівників підприємства у дві зміни.

Для будівництва ЗПГ-терміналу використовуватиметься ділянка площею близько (35 га), будівлі та відповідне обладнання.

Термінал включатиме причал для розвантаження ЗПГ-танкерів, два резервуари для зберігання ЗПГ, об'ємом по 160 тис. кубометрів кожен, і регазифікаційну установку, що складається з п'яти випарників. Ці випарники працюватимуть за рахунок згоряння газу, внаслідок чого споживатимуть до 1,5% сировини на власні потреби. Проектна швидкість регазифікації – до 570 тис. кубометрів на годину.

Проектна потужність терміналу – 5 мільярдів кубометрів природного газу в рік, що становить близько однієї третини від обсягу природного газу, необхідного Україні протягом року. Ця величина може бути збільшена до 7,5 мільярда кубометрів, для чого, зокрема, потрібно побудувати ще один резервуар і ще три випарника.

Альтернативним джерелом постачання сировини, тобто зрідженого газу, окрім США, може бути також Катар, країна, що так само як і США налаштована продавати Україні зріджений газ.

Маркетинговий план

Будівництво ЗПГ-терміналу необхідно Україні аби позбутися залежності від російського газу і відмовитись закуповувати європейський газ через реверс.

Результати розрахунків експертів в галузі енергетичної сфери показують, що транспортування ЗПГ морем та побудова регазифікаційного терміналу в Україні є доцільним з точки зору економіки.

Виходячи з порівняльного аналізу світових цін на газ, що транспортується морем у вигляді ЗПГ, та трубопровідний газ, можна зробити висновок про те, що раціональність використання морських перевезень ЗПГ ґрунтується, головним чином, на умовах відстані, характеристики місцевості та інших.

Крім того ЗПГ надає можливості всесвітнього охоплення споживачів. Для нього відсутня така проблема, як відносини між країнами-транзитерами, що вкрай важливо для транзитної держави України. Американський чи катарський зріджений газ коштуватиме дешевше за реверсний європейський, тому для Запорізької області і України в цілому цей проект є вкрай вигідним.

Фінансовий план

Загальний бюджет, виділений на будівництво ЗПГ-терміналу, складатиме близько 730 млн. євро. Разом з супутніми роботами, такими як, наприклад, будівництво хвилелому та інше, витрати на будівництво терміналу і супутньої інфраструктури складатимуть приблизно 900 млн. євро. Так, необхідно витратити близько 120 млн євро на створення підводного каналу для танкерів і близько 113 млн – на трубопровід для прийому газу в українську газотранспортну систему. Проект передбачається реалізувати під забезпечення державними гарантіями. Державні кошти

складатимуть близько 200 млн євро, усі інші кошти – за рахунок іноземних інвестицій. Партнерами у проекті будуть приватна українська газова компанія «Запоріжгаз», а також американська компанія Frontera.

З огляду на попит на альтернативні джерела поставок природного газу в Україну, можна з упевненістю сказати, що проект окупиться ро

SUMMARY

NORD STREAM – 2: THE CONSEQUENCES OF IMPLEMENTATION FOR RUSSIA, UKRAINE AND EU COUNTRIES

***Key words:** Nord Stream-2, energy security, adherent countries, adversary countries, energy dependency, a tool of political influence.*

The implementation of the «Nord Stream – 2» project, the essence of which, is the construction of a new main gas pipeline from Russia to Germany via the Baltic Sea, has been actively discussed in the domestic and foreign media over the last several years. This project is controversial, since it can lead to negative economic and political consequences for European countries, including Ukraine and Poland, as it will replace the usual gas transit through the Ukrainian and Polish territories. Depriving Ukraine of its transit role will, on the one hand, result in significant economic losses, which is quite undesirable, given the current economic situation in our country, and, on the other hand, lead to possible escalation of the conflict in the east of the country, as, according to many experts, it is the transit role of the Ukrainian gas transportation system (GTS) that restrains the aggressor. Some European countries and the United States consider this project rather as economic feasibility than as an opportunity for the Russian Federation to expend its political influence on the EU countries. Therefore, considering the ambiguity and uncertainty of the consequences of the «Nord Stream – 2» project, this research work is relevant for the present time.

The research object of our master's thesis is the «Nord Stream – 2» gas pipeline.

The subject of the research paper is the consequences of the project implementation for Russia, Ukraine and the EU countries.

The aim of the research is a comprehensive analysis of the possible consequences of the «Nord Stream – 2» project for Ukraine, the Russian Federation and European countries.

To achieve the above aim, we were to fulfil the following specific **research tasks**:

- to characterize the essence of the new energy project;
- to determine the positions of the adherents and opponents of the construction of the «Nord Stream – 2» gas pipeline;
- to find out the threats this project may pose to Ukraine;
- to analyze the economic losses due to the closure of the Ukrainian GTS;
- to explore the benefits of implementing the «Nord Stream – 2» project for the Russian Federation;
- to assess the economic feasibility of this project for the EU countries;
- to analyze the possibility of strengthening Russia's political influence in Europe through a new gas project.

As far as the **novelty of the work** is concerned, it lies in the complex research of the problem, comprehensive analysis and synthesis of information concerning the construction of the «Nord Stream – 2» pipeline. While doing the research, we analyzed possible consequences of the gas pipeline launch for Ukraine, Russia and the EU countries, considered the positions of the adherent countries and adversary countries. In general, the investigation was done in order to reveal the true significance of the «Nord Stream – 2» gas pipeline: whether it is a commercial project or an instrument of political influence of the Russian Federation in Europe. In addition to the general conclusions related to the EU countries, we have analyzed the consequences of launching a new gas pipeline for Ukraine in detail and described a possible scenario of the action plan for the Ukrainian government if Russia refuses to use the Ukrainian gas pipeline.

Having researched the problem, we came to the following **conclusions**:

«Nord Stream – 2» is a new gas pipeline, which will connect Russia and Germany and provide the delivery of Russian gas to Europe bypassing Ukraine. The pipeline is an extension of the existing «Nord Stream – 1» gas pipeline. A new gas pipeline is required to increase the volume of gas transported to Europe.

The «Nord Stream – 2» project differs from «Nord Stream – 1», firstly, in the exit point, as the first gas pipeline begins in Vyborg, and the second – in Ust-Luh; secondly, in the companies, which have already invested in its construction. The main shareholder and investor of the project is the Russian company, Gazprom, which owns 51% of the shares, the other shareholders are German companies, Dutch-British, Austrian and French companies.

European countries have a completely different attitude to the «Nord Stream – 2» project: some consider the new Russian gas pipeline to be a threat to the political and economic security of EU countries, while others support the project and call it economically viable for Russia and Europe. Among the European countries, there are those that have clearly defined their stands on the project, supporting or opposing it, but there are those whose position is characterized as unclear.

The project is primarily supported by Germany, France, Austria, the Netherlands, Norway, Switzerland, the United Kingdom, the Czech Republic and Finland. These countries support this project due to the fact that their companies are involved in the construction and financing of the pipeline.

Russia is the initiator and the first country interested in the new gas pipeline. The position of this country is clear, the main aim is to stop the transit of gas through Ukraine and thus deprive it of approximately \$ 3 billion per year received for transit.

Germany is the first European country, that actively supports this project. The new gas pipeline is economically advantageous for Germany and will allow it to regulate the supply of Russian gas to other European countries. Germany is gradually moving to the renewable energy use, following the principles of environmental policy, planning the refusal from nuclear energy and minimizing coal consumption. Gas is considered the purest natural resource that can be used alongside with renewable energy sources. The economic and political benefits of the new gas pipeline for Germany are so significant that Germany fully supports the Russian gas project.

Austria is the second country whose policies support the new gas project of the Russian Federation. The interests of Austria and Germany in the gas project coincide, as the countries are involved in the construction of the Central European Gas Hub located in Austria. The companies that have invested in this project are primarily interested in increasing gas supplies from Russia to Germany and Austria.

France is one of the European countries that actively supports the «Nord Stream – 2» project. France's ties with Germany are extending as such an alliance strengthens France's position in the EU.

The Swedish government claim that the «Nord Stream – 2» project may pose a direct threat to the national security of Ukraine, but the country has allowed to lay the pipelines in the EEZ, insisting that this maritime territory is the international waters beyond the Swedish territorial waters.

Therefore, Sweden cannot resist laying the pipes. Finland has a similar position on the «Nord Stream –2» project with Sweden. Finland, like Sweden, takes a more neutral position, refusing to openly support or oppose the Russian gas project.

Norway is neutral about the project. Kvaerner, a Norwegian construction company, has entered into an agreement with Gazprom on the construction of the new gas pipeline, and the representatives of the Norwegian authorities either react to the pipeline extremely passively or do not comment on the project at all.

With regard to the United Kingdom and the Netherlands, it should be noted here that at a political level, virtually all government officials do not support this project in any way, since they are not interested in strengthening the role of Germany or Russia in the EU. Only the British-Dutch finance company involved in the pipeline construction is interested in this project.

The Czech Republic generally expresses its support for the new gas pipeline. The Czech president, Milos Zemanm, declared this at an official level. For a long time, the Czech Republic has been trying not to take a unanimous position in

relation to the Russian project and maneuvered between supporters and opponents of the pipeline.

At present, the Czech Republic does not want to ruin relations with Germany, through which it receives Russian gas, and intends to re-establish economic ties with Russia in all possible areas. The «Nord Stream – 2» project is interested in the Czech gas transport operator, Net4Gas, which wants to construct, together with German and Slovak companies, an interconnector that links the Czech gas network to the German network in order to deliver Russian gas from the «Nord Stream – 2» gas pipeline.

Hungary's position on the «Nord Stream – 2» project is extremely ambiguous. On the one hand, this country was one of those which asked the European Commission to ban the construction of the Russian gas pipeline, and on the other, the political top is extremely pro-Russian and advocates lifting sanctions from Russia and restoring full economic relations with it. In view of all this, it can be stated that Hungary is not a serious opponent of the «Nord Stream – 2» project, any speeches of the Hungarian government on banning the construction of the gas pipeline are more declarative in nature and have virtually no effect on the construction of the pipeline. All these countries consider the «Nord Stream – 2» project is more commercial, they are aware of the economic benefits they will receive after launching the pipeline, and therefore support it.

However, not all countries are satisfied with the «Nord Stream – 2» project. There are at least three countries in Europe that openly oppose the project – Ukraine, Poland and Slovakia – the Russian gas transit countries. Denmark, Italy, Romania, Moldova and the Baltic countries have a very controversial position on the future pipeline. The United States of America met this project with the direct condemnation, and there are many reasons for this.

Ukraine, Poland, Slovakia, Romania, Moldova, Denmark, Italy, the Baltic countries and the United States have a negative attitude to the Russian gas pipeline. These countries declare that the «Nord Stream – 2» gas pipeline is aimed at the energy dependence of the EU countries on Russia.

Romania and Moldova also do not support the «Nord Stream – 2» project, saying that this pipe threatens the political stability in Europe.

The Baltic countries do not want to be dependent on Russia, and therefore they are trying to diversify their gas sources by establishing gas supplies from the United States. They are in no way interested in the new Russian gas project. For a long time, Denmark was against the project, unwilling to grant the permission to Russia for laying the pipes in its territorial waters. However, the Danish Parliament agreed to build a gas pipeline in its waters in the fall of 2019.

Italy is not particularly interested in the «Nord Stream – 2» pipeline, as the country is involved in the Turkish Stream project, which provides for the supply of gas from Russia to Turkey and from Turkey to Italy. This project is far more economically viable for Italy than «Nord Stream – 2», and it also provides Italians with the ability to depend on Germany for gas. Among all the European countries, the construction of the «Nord Stream – 2» gas pipeline is economically unprofitable for our country in the first place. Ukraine is a transit country, the Ukrainian GTS was built in the times of the Soviet Union existence, and since then the pipeline has served as a direct supplier of Russian gas to Europe.

The Russian Federation is trying to increase the number of routes that supply gas to European countries so that not to be completely dependent on transit countries. Thus, the construction of another gas pipeline, through which Russian gas can be delivered to Europe, will result in a significant reduction of the gas volumes, which will make the exploitation of the Ukrainian gas pipeline unprofitable, or even might lead to a complete refuse of Russia to use the Ukrainian gas pipeline.

The implementation of this project threatens Ukraine with a loss of its export role. In view of all this, the Ukrainian authorities call the gas project «political» and believe that its main purpose is, on the one hand, to weaken Ukraine's economy, as it will lose money received for gas transit and, on the other hand, will allow Russia to be independent in the issues of gas transportation to Europe.

The implementation of the «Nord Stream – 2» project threatens the stability of Ukraine. This is not only an economic but also a political project of the Russian Federation. The cessation of the Russian gas transportation through Ukraine to Europe may result in the escalation of the conflict in the east of the country, as the preservation of the Ukrainian GTS integrity has prevented Russia from starting hostilities since 2014.

Therefore, aware of all the negative consequences of the implementation of this project, Ukraine is trying to enlist the support of the European community and the USA in order to prevent the launch of a new gas pipeline. However, Ukraine has no rights to block the project, since it is formally purely commercial and its construction complies with the EU legislation.

Analyzing this information, we realized that the Ukrainian state has several options for solving this problem.

It is important for our country to maintain gas transit, but it is unlikely that a new agreement between Russia and Ukraine on the transit of Russian gas will be signed for a period until the new pipeline is launched. If such a contract is concluded, its validity should be no more than 1-2 years.

Under such conditions, Ukraine needs to convince the European countries to use the Ukrainian GTS, but to do this, the state should attract investors and modernize the gas pipeline, reforming the energy sector prior to this.

The Ukrainian state is rich in natural gas reserves, thus it is very important for us to start producing our own energy sources. Only under such conditions Ukraine will be able to cope with the negative consequences of launching the «Nord Stream – 2» gas pipeline, provide the population with gas and even sell surplus abroad.

The «Nord Stream – 2» project is extremely important for Russia. According to the official version of Gazprom, this pipeline will bring significant economic benefits to the Russian Federation, as the transit of gas through the Baltic Sea is cheaper than transit through Ukraine and Poland.

However, after analyzing the amount of money invested in the project, it is clear that the matter is not in economic profits but in political benefits. On the one hand, the new gas pipeline is necessary for Russia to weaken Ukraine's economy, depriving it of its role as a transit country, and on the other hand, to strengthen the Russian influence in Europe. For the Russian Federation, the «Nord Stream – 2» pipeline is primarily an instrument of political influence.

Analyzing the importance of the new gas pipeline for European countries, we can note that this project will lead to negative consequences. Virtually, only Germany and Austria, the countries which transport gas, will benefit from it. France, Britain and the Netherlands, which have already invested in the project, are expecting dividends on the gas transit now. For all the other countries, including Ukraine, this project will make economic benefits and only pose a political threat. A striking example of this is the Baltic States, which are not currently interested in this project, and in order to avoid dependence on Russia, they have started to supply liquefied gas from the United States. Under such circumstances, it is extremely important to save the Ukrainian GTS.

Europe is making a huge mistake of abandoning Ukraine's GTS, which has a flexible response to demand fluctuations, having powerful underground gas storage facilities and an extensive network of highways running across the border. Nord Streams with their fixed capacity cannot provide such flexibility. Only the Ukrainian gas transportation system is capable of this. Under such circumstances, it is extremely important to maintain the Ukrainian GTS.

Checked by _____

RESUMEN

«NORTH STREAM – 2»: LAS CONSECUENCIAS DE IMPLEMENTACIÓN PARA RUSIA, UCRANIA Y PAÍSES DE LA UE

Palabras clave: «Nord Stream – 2», seguridad energética, países adherentes, países adversarios, dependencia energética, una herramienta de influencia política.

La implementación del proyecto «Nord Stream – 2», cuya esencia es la construcción de un nuevo gasoducto desde Rusia a Alemania a través del Mar Báltico se ha debatido activamente en los medios nacionales y extranjeros en los últimos años. Este proyecto es controvertido porque puede tener negativas consecuencias para los países europeos, incluidos Ucrania y Polonia, ya que este gasoducto reemplazará la ruta habitual de tránsito de gas. Privar a Ucrania de su papel de tránsito conducirá, por un lado, a pérdidas económicas significativas y, por otro lado, a una posible escalada del conflicto en el este del país, ya que, según muchos expertos, el papel de tránsito del gasoducto ucraniano está frenando al agresor. Algunos países europeos y USA ven en este proyecto no tanto la conveniencia económica como la capacidad de la Federación de Rusia para fortalecer su influencia política en los países de la UE.

La importancia y lo actual de este tema consiste en que poder evaluar la importancia real del nuevo proyecto de gas para los países europeos, incluida Ucrania, y analizar exhaustivamente todas posibles amenazas y consecuencias.

El objeto del estudio de esta tesis de máster es el gasoducto «Nord Stream – 2».

El sujeto de este estudio lo representan las consecuencias de la implementación de un nuevo proyecto de gas para Rusia, Ucrania y países de la UE.

El objetivo de este estudio es analizar las consecuencias del lanzamiento del gasoducto «Nord Stream – 2» para los países del continente europeo.

Para conseguir el objetivo anterior, nos hemos fijado en las tareas específicas de la investigación, tales como:

- caracterizar la esencia del nuevo proyecto energético;
- determinar las posiciones de los países partidarios y opositores de la construcción del gasoducto «Nord Stream – 2»;
- averiguar qué amenazas puede representar este proyecto para Ucrania;
- analizar las pérdidas económicas debido al cierre del gasoducto ucraniano;
- explorar los beneficios de implementar el proyecto «Nord Stream – 2» para la Federación Rusa;
- evaluar la conveniencia económica de este proyecto para los países de la UE;
- analizar la posibilidad de fortalecer la influencia política de Rusia en Europa por el nuevo proyecto de gas.

La novedad científica del estudio está en un profundo análisis y síntesis de la información sobre la construcción del problemático gasoducto «Nord Stream – 2». Las posibles consecuencias del lanzamiento de un gasoducto para Ucrania, Rusia y los países de la UE se analizaron. En general, el estudio ha sido realizado con el objetivo de revelar el verdadero significado del gasoducto «Nord Stream – 2». Además de las conclusiones generales sobre los países de la UE, hay un análisis detallado de las consecuencias del lanzamiento de un nuevo gasoducto para Ucrania y se describe un posible escenario de un plan de acción si Rusia se niega a usar el gasoducto ucraniano.

Como resultado del estudio, se hicieron varias conclusiones, entre las cuales las principales son las siguientes.

«Nord Stream – 2» es un nuevo gasoducto que conectará Rusia y Alemania y garantizará el suministro de gas ruso a Europa sin pasar por Ucrania. El gasoducto en sí es una extensión del gasoducto «Nord Stream – 1» existente y prácticamente repite trayectoria. Una nueva tubería se necesita para aumentar el volumen de gas transportado a Europa.

Los países europeos tienen una actitud completamente diferente al proyecto «Nord Stream – 2»: algunos ven la amenaza a la seguridad política y económica de los países de la UE en el nuevo gasoducto ruso, mientras que otros apoyan el proyecto y lo llaman económicamente beneficioso para Rusia y los países europeos. Entre los países europeos hay estados que apoyan el nuevo proyecto o se oponen, y también hay países que ocupan una posición ambigua.

El proyecto es apoyado principalmente por Alemania, Francia, Austria, los Países Bajos, Noruega, Suiza, el Reino Unido, la República Checa y Finlandia, porque las empresas en estos países están involucradas en la construcción y financiación del proyecto.

Ucrania, Polonia, Eslovaquia, Rumania, Moldavia, Dinamarca, Italia y los países bálticos y Estados Unidos tienen una actitud negativa hacia el gasoducto. Estos países declaran que el gasoducto «Nord Stream – 2» contribuirá a la dependencia energética de la Unión Europea de Rusia.

Durante mucho tiempo, Dinamarca se resistió activamente al proyecto, este país no quería dar permiso a Rusia para tender tuberías en sus aguas territoriales. Pero aún así, el parlamento danés acordó construir un gasoducto en sus aguas en el otoño de 2019.

Entre todos los países europeos, la construcción del gasoducto Nord Stream – 2 es principalmente desventajosa económicamente para nuestro país. Ucrania es un país de tránsito, el sistema de transporte de gas ucraniano fue construido durante la Unión Soviética y desde entonces ha servido como proveedor directo de gas ruso a Europa.

La Federación de Rusia está tratando de aumentar el número de rutas a través de las cuales se suministra gas a los países europeos para no depender de los países de tránsito. Por lo tanto, la construcción de otro gasoducto a través del cual se entregará gas ruso a Europa conducirá a un fracaso total de Rusia en el uso del gasoducto ucraniano o a una reducción significativa en los volúmenes de gas, como resultado de lo cual el gasoducto ucraniano dejará de ser rentable. La implementación de este proyecto amenaza a Ucrania con la pérdida de su papel de

exportación. Por lo tanto, las autoridades ucranianas llaman al proyecto de gas «político» y creen que su objetivo principal es debilitar la economía de Ucrania, por un lado, ya que perderá dinero por el tránsito de gas, y por otro lado, le dará a Rusia la oportunidad de ser independiente en materia de transporte de gas a Europa.

La implementación del proyecto «Nord Stream – 2» amenaza a la estabilidad de Ucrania y no es solo un proyecto económico sino también político de la Federación Rusa. La interrupción del transporte de gas ruso a través de Ucrania a Europa podría amenazar a la escalada del conflicto en el este del país, ya que desde 2014 fue precisamente la necesidad de preservar la integridad del gasoducto ucraniano lo que impidió que Rusia lanzara hostilidades.

Es por eso que, consciente de todas las consecuencias negativas de la implementación de este proyecto, Ucrania está tratando de obtener el apoyo de los estados europeos y los Estados Unidos, para evitar el lanzamiento de un nuevo gasoducto. Sin embargo, Ucrania no tiene derecho a bloquear el proyecto, ya que es formalmente comercial y su construcción cumple con la legislación de la UE.

El proyecto «Nord Stream – 2» es extremadamente importante para Rusia. Según la versión oficial de Gazprom, este gasoducto traerá importantes beneficios económicos a la Federación Rusa, ya que el tránsito de gas a través del Mar Báltico es mucho más barato que el tránsito a través de Ucrania y Polonia. Sin embargo, al analizar la cantidad de dinero que se ha gastado en el proyecto, queda claro que el asunto no es de beneficios económicos, sino políticos. Rusia necesita un nuevo gasoducto para debilitar la economía de Ucrania, por un lado, privándola de su papel de país de tránsito, y por otro, para fortalecer su influencia en Europa. Para la Federación de Rusia, el gasoducto «Nord Stream – 2» es ante todo un instrumento de influencia política.

Analizando la importancia del nuevo gasoducto para los países europeos, generalmente se puede observar que, en mayor medida, este proyecto tendrá un valor negativo. De hecho, solo Alemania y Austria se beneficiarán, es decir, los países a través de los cuales se transportará el gas. Estos también incluyen a

Francia, el Reino Unido y los Países Bajos, que han invertido en el proyecto y ahora quieren recibir dividendos por el tránsito de gas.

Para todos los países, incluido Ucrania, este proyecto no tendrá beneficios económicos y solo constituirá una amenaza política. Un claro ejemplo de ello son los países bálticos que actualmente no están interesados en este proyecto y, para evitar la dependencia de Rusia, están lanzando suministros de gas natural licuado desde los Estados Unidos. En tales condiciones, la preservación del gasoducto ucraniano es extremadamente importante.

Декларація
Академічної доброчесності
Здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Іщенко Карина Віталіївна, студентка(ка) II курсу магістратури, денної форми навчання, історичного факультету, напряму підготовки 291 міжнародні відносини, суспільні комунакації та регіональні студії, адреса електронної пошти: karishka476@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему: **«Північний потік – 2»: наслідки реалізації для Росії, України та країн ЄС»** відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена

- заявлено, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованої версії;

згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет - системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

26.12.2019 _____ К.В. Іщенко

26.12.2019 _____ С.І. Андрух